

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

www.angp-hb.co.za

info@angp.co.za

ZULGO Heart Book

GƏZLƏŋ MBURMA

nda gà futu dukw ana a ndzikid
ba bakal i hudŋa ya

LE COEUR DE L'HOMME

ou

le miroir spirituel du coeur

en zulgo (Cameroun)

COPYRIGHT

ISBN 1 - 874934 - 58 - 4

E-MAIL: info@angp.co.za

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

P.O. BOX 2191, PRETORIA, 0001, R.S.A.

(Une Mission de Littérature évangélique financée de dons)

(Reg. No. 1961/001798/08)

Gèzlèn̄ yak ana, ga Mbulum a, tsèna, tèv mege imir sitene ya? (1 Yuhana 3.4-10)

Wàkità aaha ka, awiya ɲa tsà. Are a làh mengeter ba piɲɲè ka, ika àhèd France. Ama aka ndzà ka, a zà mive dèrmèkà sula nda duwa zàakwa na kinèhe ya. I huɖ mive ata a da a dèba ya, wàkità aaha ka, aka ge ɲgùlùm a gà mburma hinne. Aka ndzèkara tar a tèv dzaydzay ɲa ya ka, a sle a mburma dèbuw dɲɲ dɲɲ hinne. A ne aka tar ka, kàmala kwàtaramà ya. Gà aslèka nda gà mèkəs ta fər adəm ka, taa sər meme na gèzlèn̄ tar a ndza i huɖ ɲa ya. Ta ɲgatar parakka lèlè, kàmala na Mbulum a riɲ a pet a dər a. Bagwal ɲa ika mægèr tar a ka, taa samata gèzlèn̄ tar, àma dukw bakal idəm hinne. Adàbà taɲa ka, ta mbèd à madzàlà gà gər tar a tèv Mbulum, dite ta ɲgat gèzlèn̄ awiya ɲa nda ndzèda Mèzite Mesife Mbulum asa mbàɲa.

I tèv ana ki dzenge a wàkità ya ka, say dzala gà gər tsàra, sər wàkità aaha a ne ka, kwàtaramà gèzlèn̄, dite ka dzenge kudà. I dèba ɲa ya ka, ki ɲget a a gà dukw ana kì gewa idəm i fata ya. Ku mege kər wùr ana a sər Mbulum tsìye, kige tsà bèla gà wandala, nda gà bèla tsà mala megise, kige tsà wele ana a mà a dèba i bazlam Mbulum a ya, ki le a aà mendzìkìdè ba gà gèzlèn̄ yak i huɖ wàkità aaha ya, kàmala ana Mbulum a riɲ à sèmete a kər a. I Mbulum ka, a wele a ikaba mburma ya tsà. ɲgat à sèmete a ka, gèzlèn̄ mburma, tsèka, matsàhənà kwiye ba pəra tə tsà.

Sitene ka, tsir gà bəzla masàsà pàrsa tserdze. ɲgat ka, èbay lùvun̄, dite ɲgat asa ka, a ne fèla gà na dā ika gər àhèd a asa mbàɲa. ɲgat a geye akaba à gà gər ɲgar ka, kalkal nda gawla Mbulum ana i tèv dzaydzay ɲa ya, dite a bene a mburma hinne. Ama nda ndzer ka, ɲgat gawla

Mbulum ana i tèv dzaydzay ɲa ya asa tsà, adàba aka dèd ika vatwa Mbulum a.

Ku mege kataya tèkedè, mburma hinne ta waya ɲgat, dite ta ger a meslire. I tèv ana Mezite Mesife Mbulum a díf a ter a à ɲgat ndzer a ka, ta gwede a, pàrsa, dite à tsibeteriɲa. Tar ti zezem a ka, dukw ana gà bèzla masàsà pàrsa tɔ zizamawa akahər ata piɲɲè ya mbàɲa. Ti ne ka, kàmala gà na ta gewa megè imir ka, nda wirwir a, dite gà na ta gwadawa ka, tar gà bèzla meslire Kiristi, tsàatsà pàrsa ya. Ama gà dukw ata ta geye a àba kataya ya ka, ma ta ge aà kwa kàmala dukw menè aà mburma ya tsà, adàbà sitene tèkedè ka, a riɲ a geye a akaba a à gà gər ɲgar nda gawla Mbulum ana i tèv dzaydzay ɲa ya (2 Kurintiya 11.13-14). "Sitene ka, mala makwara gər àhèd aaha. Aka ge à tar gùluf i huđ metsèhe tar, na dite tà gès tsiye. Adàbà a waya tsà na ta ɲget a a dzaydzay ana à div a i tèv tar a ya. Dzaydzay ata a dara ka, i huđ ɲgwal bazlam ata aka gər ndzèda Yesuw Kiristi ana ti zlib a dər a"...(2 Kurintiya 4.4). Gà bèzla bakal nda gà na tàa mà a dèba i bazlam Mbulum a ka, tàa geye gùluf. Tar tàa ne ka, kàmala gà mèmèta ɲa ya na ika mid Mbulum a. Tɔ zizamawa dā ka, mede gà mburma ana dā ika gər àhèd a. Tɔ dzawa zlēm ka, a èbay gà sitene ana mandzà ɲa aà gèzà mbulum a. Èbay gà sitene ata na a riɲ a ge a megè imir i ba gà mburma ana a sàs a tar medzè zlēm a bazlam Mbulum tsidze ya (Efesiya 2.1-2). Na bèla are tar à hìndik a idēm a tsèka, ti tiz a a akwa ana à gis a ɲgà ɲgà a ka, suhwà nda hala gawla ɲa kwizikw tsidze. Akwa ata a wene a tar ka, aà dzerɲa. Wùra ana a gwede a, iye ka, mala ndzer ɲa, bakal a riɲ i tèv gà tsèka, taɲa ka, aka bana ba ɲgar, ndzer ɲa a riɲ i tèv ɲgar tsidze.

I tèv ana kər ihər ki dzerge a wàkità aaha ya ka, ki sèmete a dər gà futu ɲa. I fata ya ka, ki sle a aà mengete a a gèzlɛɲ yak. Fètɛl gèzlɛɲ yak a bèd a

Mbulum lèlè, àà kə ngat a dukw ana i huđ ɲa a ndza ya. Na bèla kàa le àà gèzlèŋ yak ngwal ɲa tsà, dukw bakal aka rəh adəm hinne ka, ka ta gwa ka, naha dukùla tsà. Ama ge ka, dukw ana ndzer a, díf à bakal yak. Adábà wàkità Mbulum a gwa: "Na kwa ihər ki gwedekwe a, mər ka, gà bəzla ndzer ɲa, bakal a riŋ i tèv mər tsəka, taŋa ka, ki benekwe a ba kwa, ndzer ɲa a riŋ i tèv kwa tsidze. Ama na kàa difekwa à bakal kwa ana ki gekwa ya aka mid Mbulum ivad ka, à pìl a kwe a à dukw ana ki gekwa ngwal ɲa tsiye. A bere a gèzlèŋ kwa nda mazlàra kwa i bakal kwa ata ya tserdze. Na bèla ki gwedekwe a, maa ge bakal tsəka, taŋa ka, kà nekwa à Mbulum ka, kàmala ana mala pàrsa ya. Bazlam ana a tsik a kwa ya ka, a riŋ i tèv kwa tsà" (1 Yuhana 1.8-10). "Məmbəz Yesuw Kəla ɲgar ana a dzà dər adábà kwa ya ka, a bere a gèzlèŋ kwa, à pìl a kwa a à bakal ana ki gewakwa ya tserdze" (1 Yuhana 1.7).

Wànà kə gès àhəm ana, àà sitene ya, tsəna àà Mbulum a? Na kàa gès àhəm a sitene ka, kər beke bakal. Ama na ka waya Mbulum ka, kà ne mala megè imir Mbulum ivad. Na kàa samata, bakal ihər a kwere a kər ka, ka ta fər ahər kàmala dukw falay masak ɲa tsà. Zal àba a Mbulum, a zìk a kər nda ahər Yesuw Kiristi. "Adábà taŋa Mbulum a slərra Yesuw Kiristi ya ka, àà medzeyə à megè imir əbay sitene ata" (1 Yuhana 3.8). Yesuw Kiristi a dara aka gər àhəd a, àà məmbəlà à kər i bakal a, nda medzeyə à ndzəda sitene ana a de a à kər a bakal a asa mbàŋa.

Kər riŋ mehìtsè ɲa ika mid gà Mbulum nda Mèzite Mesife ɲgar ana a ɲget a a duwa ya, dite a sər megè imir yak ana kì ge makàhà ɲa ya tserdze, ku mege madzàlà gà gər yak tèkedè. Adábà ika mid Mbulum a ka, ki sle àà mekèhe a gà dukw ana kì ge ya tsà, ku mege gər ba yak ɲa dze tèkedè. "Ŋgat ana a ge zləm a,

a tsereke a tsiye? Ìngat ana a ge are ya ana, a ngeter a tsiye?" (Dimis Davit 94.9)

"Mbulum ka, a riŋ à sèmete a dukw ana ika gər àhəd a tserdze, adàbà ngat a waya à zlèk a gà na ta gès ngat nda gèzlèn tar lèlè, girdè bakal tar aka kàha ba ya" (2 Labara 16.9)

"Mbulum a riŋ a fir a àà dukw ana mburma a ge a ya, ku mege wùra a a de a nda sik ngar tèkedè, a ngeteriŋa. Duwa a riŋ kwizikw kàmala lùvuŋ a, kige tsà, kàmala zize mèmèta ana ta gwadawa ka, a riŋ tsà tèkedè ya ka, duwa a riŋ ilik na à kèhe a mala mege dukw bakal i tèv are Mbulum a tsà" (Ayuba 34.21-22).

"Ama Yesuw ka, wùra a tsiker a dukw ana i ba mburma ya tɔ tsà, a sər dukw ana i gèzlèn tar a tserdze" (Yuhana 2.25)

"Mangàyà ba ika gər wùr ana Batsàh kwa ŋa a pèlar à bakal ngar, a kaha gà dukw ngar ana a gewa ngwala tsiye tserdze ya. Mangàyà ba ika gər wùr ana Batsàh kwa ŋa a deme a gà bakal ngar asa tsiye, na bəla dukw ana a ge ngwal ŋa tsiye a riŋ i gèzlèn ngar asa tsiye ya" (Dimis Davit 32.1-2). Dzeŋgwim Dimis Davit 51 asa mbàŋa. Yesuw ihər a zelekwiŋa, ku mege mbakum tèkedè ya, a gwa: "A kurum ana kàa ywim ba kwèndèhndèhhe agəra məpàlà àhəm Mbulum ana ti tike aka kurum duwa kàmala mibè duwa ya. Dumara a tèv ga ya, i zle a ika kurum mibè dukw ata ya, dite ka, gèzlèn kurum ma ndza zayya lèlè kuɗa" (Mata 11.28-30)
J.R. Gschwend

MEDIFE A GA FUTU PAMPAM

1. GƏZLƏŇ MALA BAKAL

Futu aaha à pèt a ka, à gèzlən mburma ana a zezem a dukw gər àhəd, ta wa ngat nda Mèzite Mesife Mbulum zukw tsiye, ku mege aslaka mburma, ku mege məkəs.ŋa tèkedè ya. Ama wàkità Mbulum a zalar ka, mala bakal. Taŋa wele ana ngat a waya dukw gər àhəd hinne ya, nda gà tsà dukw ana gà ngwal ŋa tsà da ika gər àhəd, a kwere ngat, nda gà megè meèweke ba tserdze a kwere a ngat a. Futu aaha a ne ka, kwàtaramà ndzer ŋana a díf a à dukw ana i huđ gèzlən ngar a, kàmala na Batsàh kwa ŋa ihər a ngeter a ya. Mendze ngar ka, ngwala tsà, are ngar a ndza ka, ndùzzwa kàmala mambèz a, adàbà ana makwàyà ŋaya, kàmala ana mewètsè ŋa a riŋ i wàkità Mbulum a, ta gwa: "Mesèwère are kàmala taŋa ya ana, i tèv weke? Weke na a ge a maaga, à ngiriz a àba ya, kigetsà a gwede a kay a? Ba weke na mbèlak ihər biy taf a? Are weke na a ndza ndùzzwa kàmala mambèz a ya? Biy gà na tə ndzawa ka, dzèbbe nda gà dukw makwàsà ŋa ya. Kige tsà biy gà na tà mindzir a dukw makwàsà ŋa ata kèla pat, ku mege makwàsà ŋa hinne tèkedè ya. Ka ta sàmata gùzum ka, làŋa a ndza kèlafèffa ngwal ŋa lèlè, tàa mbèd a tsile ka, ngwal ŋa dizdizze a kwese a ya tsà. Adàbà i dèba ŋa ya, kàa sa kuda ya ka, a ŋgele a kər kàmala mesiwid a, à piz a kər aà mbulum a kàmala mawur palès a. Are yak a de a ka, aka gà məkəs mburma tsàra, ki dzele a ka, aka dukw ana ngwal ŋa tsiye" (Bazlam Minew 23.29-32).

Kàmala taŋa ya, naha ka, gèzlən mburma na ki ngeter a ya. Ama gà dukw dala ngid pàmpàm mandzà ŋa idəm. Gà dukw dala ata ka, mendzikide ba pəra, ti díf a ka, à gà bakal ana mandzà ŋa i gèzlən mburma hinne ya. Adàbà gèzlən ata a ne ka, ga gà bakal kwa ana ki

ГӨЗЛӨГ МАЛА БАКАЛ

gewakwa ya. Adàbà taɲa mala màmà à guma Mbulum ana akahər ata ya, a gwa ka: "Gèzlèn mburma ka, dukw falày taf masak ɲa, a zà dər gà dukw ana tserdze ya. Ar ka, ɲgwal ɲa tsidze ndeyndey kwelɛɲ. Weke na, a sle a aà mesire a dukw ana i gèzlèn mburma ya ya?" (Yeremiya 17. 9). Adàbà taɲa Yesuw tèkedè, a gwa: "Na a dere a i gèzlèn mburma ya ka, madzàlà gà gər ana ti dzele a ɲgwala tsiye. Taɲa na a peze a za a mburma aà megè mezelme nda tèn dukw ana biy metsike tsiye, nda gà megè akəl, nda makèdà mburma, nda megè muva, nda megè are aka dukw mburma, nda mepàzà za a mburma, nda masàsà pàrsa, nda megè àba mandakazləm aka duwa, nda menè are a mburma, nda metsikè dukw ana irih irih irih ɲgwala tsà aà mburma ya tserdze, nda megè dukw falày ana taf masak ɲa ya. Gà taɲa na ti nis a à mburma ya" (Markus 7. 21-23).

Zìrìwe

Dukw dala malàhalàh ɲana ka, zìrìwe. Ama ku weke a gwede a ka, a tsahèn ndzer. Ama i gèzlèn mburma ka, a díf a ka, à bazlam bakal biy magèlà à gər. Kàmala taɲa ya, akahər ata piɲɲè ka, batsàh gawla Mbulum duwa a riɲ, wele ana a kaslawà duwa ya, a ndzawa ka, i tèn dzaydzay ɲa. Ama i dèba ɲa ya, aka gəl à gər ɲgar aka mid Mbulum ka, hinne, a dèd ika vatwa ɲgar a. Kàmala taɲa ya na a ne mala gùvəl Mbulum a. Wele ata ka, èbay sitene (Isaya 14. 9-17; Ezekiel 28. 12-17).

Magèlà à gər a dere a i tèn sitene ya, dìte à pèt a ka, nda tèn gà dukw ɲgíd pàmpàm. Gà mìsle ɲgíd ta ge zlapa ka, nda limana tar ana a riɲ a, gà mìsle ɲgíd asa ka, nda gà ga tar ana ta ge ya biy tul a, kigetsà nda gà agèra gà petek tar ana tsakala ɲa hinne, à sikim a ba tsiye. Biy gà àsiɲ gà mìsle ɲgíd ta ge zlapa ka, aà metsèhine tar ana tɔ tsàhèn a, kige tsà adàbà ba tar

ana ngwal ɲa lèlè, are tar a ɲgeter a, ku mege nda hwarwa ɲa tèkedè ya. Gà mìsle ɲgìd ɲiɲ pàm asa ka, ta làmbada ba tar nda zele nda gà dasa tsirèsìsìsìsìe, kige tsà nda mandèrà gèr ɲger ɲger ɲger hinne kàmala na ti tsik i wàkità Isaya 3.17-24. Gà àsiɲ gà mìsle ɲgìd asa, ta ge zlapa ka, agèra ba tar ana tà fir ahèr a ka, a zà biy gà àsiɲ gà gwala ɲgìd ana tserdze ya. Kige tsà agèra àhèd tar nda masèrà dukw ana tɔ sèr hinne ya, nda gà tsà agèra gà megè imir tar ana bàba ɲa tar ɲiɲ ihèr ta ge a ya. Biy ɲgìd asa ka, agèra ndzèda ba tar ana hinne ya. "Tsàatsà Mbulum ka, a niw a gà bèzla zlapa, a ge a ngwal ɲa a gà na tàa hèna à gèr tar a bèd a" (1 Piyer 5.5). "Mbulum ka, a ne a are a gà bèzla zlapa nda gà na ti yèhewe a àhèm aà mburma ya" (Bazlam Minew 8.13). "Megè zlapa ka, à lèh a medzeze ɲa. Gà na ta gèl gèr a ka, ti dzewe a teriɲa" (Bazlam Minew 16.18).

Vugul

Vugul a ne ka, mendzìkìdè ba meèweke ba dukw zlanggatsak, mege muva nda megè mezelme. Zlèm a tàv ana vugul aka da adèm a pèra, say a zezem a ka, meèweke ba ɲgar. Gà mburma hinne na ti ndzìkìd ba nda gà vugul a. I fata ya ka, medzìbe gà aslèka ata tàa làma akaba nda məkəs ka, ba tar a hitse a aà meèweke i gèzlèɲ tar tsàra. Ku mege gà məkəs tèkedè mbàɲa, ta ge a meèweke. Dukw mezelme nda megè muva a sèkàh aka mandzà aà bèra kwa ana kinèhe a zeha kèlè ɲa ya ka, hinne. Ar kàmala ana Yesuw a tsik akahèr ata piɲɲè, aka ndza kinèhe mive dèbuw sula ya, a gwa ka, aka mandèvandèv gèr àhèd aaha ka, a ta ge a ka, kàmala biy gà Suduma nda Gamura ya.

Ama bakal ata a gès ka, gà aslèka nda gà məkəs dèkdèk tsà. Gà bèza gà aslèka nda gà bèza gà dèm ibam, ti sle a aà mekesle a ba tar tsà mbàɲa. Ku mege ika màgèr gà mburma Mbulum tèkedè, bakal ata a waya

a de adəmiŋa mbàŋa, dīte ta ge a muva i ga i ma tar, kigetsà i internat biy lekwen nda gà bəla i dàktwar. Na a bene a mburma, dīte bakal ata aka sutwa a tar hinne ka, əbay sitene. A ge wirwir ŋgar ka, nda ahər gà dukw ŋgid pàmpàm kàmala gà television a, nda cinéma ya, nda théâtre nda gà wàkità pàmpàm ana ŋgwala tsiye. Dukw ana Mbulum a dīfer dər, a zalar bakal ka, ta gwede a, a leh a là? Metike ba mər ana, pàm nda biy ana a ndzawa piŋnè tsiye ya? Kàmala taŋa ya gà àsiŋ gà bəza ŋgid nda gà dəm ti de a a megirive, kigetsà ti dzeŋge a gà ruman nda masàmàtə gà film mbàŋa. I fata ya ka, ti dīd aaka a mede gà mburma ata ti ndze aà tar aka mid a. Ku mege tar gà bəzla muva tèkedè ka, mede tar a tsàhən aà tar, dīte ti zezem a vatwa tar. Ama gà mburma Mbulum ana tsədəŋŋa kàmala Isufa ya (1 Musa 39), biy na ki zezemekwe a tar a ka, ta fər ahər kàmala za ya. Tsàatsà batsàh əbay gà Zulu ika àhəd Afrique du Sud, wele ana a sər Mbulum tsiye, a batsawa gà mburma ana ta ge muva ya. Taŋa a pat seriye Mbulum ka, a dere a, a hitse a aka mid gà mburma aaha kinèhe ya, dīte à mère a ter a à bakal ata mbàŋa. Adàbà Mbulum a gwa, gwim mahaw nda tèv muva ka, aka tsik tsà. A gwa ka, ndzum ihər a seyīŋ ivad. - "Kurum kà sərūm te tsiye: Ba kwa ka, magàwà ŋa nda ba Yesuw Kiristi ya? Adàbà taŋa, ki gwim mezelme nda tèv muva tsidze, tsàkàlək ndzum ihər a. Gà àsiŋ gà bakal ana pàmpàm gà mburma ta gewa ya ka, a ndze a aà ba tsà, makàhà ŋa. A dara ka, i madzàlə gà gər ŋgar a pəra. Ama wùr ana a ge a mezelme nda tèv muva ya ka, a nis a à ba ŋgar fit nda ahər ŋgar ŋa. Kurum kà sərūm te tsiye: ba kurum a ne ka, ga Mèzite Mesife Mbulum a? Adàbà taŋa, ba kurum a ne ka, biy kurum asa tsà. Mbulum aka mbùrùdara kurum a tèv ŋgar a nda dukw ana tsakala ŋa hinne ya. Adàbà taŋa, zləbum à Mbulum nda gà dukw ana ba kurum a ge a ya fit dze" (1 Kurintiya 6.15, 18-19). "Wùr ana a nis a à ga Mbulum batsàh ŋa ata ya ka, Mbulum tèkedè, a dzeye a à ŋgat

mbàṅa, adâbà ga ata ka, tsədaṅṅà biy ngar ṅa. Na a ne ga ata ngat mandzà ṅa idəm a ka, kurum" (1 Kurintiya 3.17).

Wedeliṅ

Wèdèliṅ ka, a dif a à bakal ka, biy mekweye nda mazèmà gà dukw ana pàmpàm a hinne. Wèdèliṅ a zim a ka, zləm a dukw ana aka le ahər a pəra. Ɔgat ka, a geye a ikaba à gà dukw ana ṅgwal ṅa, nda na ṅgwala tsiye tsà. Ar ka, kàmala mala bakal ana a gès dukw ana ṅgwala tsiye tsàra, nda gà bəla a dzeṅge a dukw ana a le ahər a pəra nda mifire aà gà futu ana a nis a metsehe ngar a. Mbulum a ge ba mburma ka, dite ma ne ga ngar. Ama tar ti nis a à ba tar ata nda mazèmà dukw ana àrùwaṅ ihər a. Ti zim a ka, zləm a gà dukw ana Mbulum a pala ahər àhəm a pəra. Dukw ana a zà gà taṅa ya ka, ti nis a à ba tar nda masàyà gà dukw gà masak ṅana nda metikèha tèpehe, dite nda gà dukw ana a ze a à bazlam nda mesife dwiṅṅe ya, asa ka, a dwilbe a məmbəz, a de a aà matàwàlà dukw ana ṅgwala tsiye asa mbàṅa. Gà medzibe gà mburma ata ka, əbay sitene a ṅgewe ter a a gər nda meèweke masà gà dukw ata balaəri. I fata ya ka, gà asləka nda gà məkəs ti ta beye a i ahər əbay sitene ya ka, a riṅ tsà, say na nda ndzəda Mbulum tsiye. Bəla medzibe gà mburma ata a sàs a tar ka, metikèha tèpehe i ga Mbulum tsidze, adâbà hwarwa a ge a teriṅa. Ama i tèv ana taa dara idəm a ka, ti nis a ba tar ana a ne ga Mbulum ndzer a. Adâbà taṅa, wàkità Mbulum a gwa ka: "Kurum kà sərurum te tsiye, kurum gà mburma Mbulum, kà nwim ka, kàmala ga Mbulum batsàh ṅana ngat mandzà ṅa idəm, dite ka, Mèzite Mesife ngar ibam, a riṅ mandzà ṅa i gèzləṅ kurum a?...Wùr ana a nis a à ga Mbulum batsàh ṅa ata ya ka, Mbulum tèkedè, a dzeye a à ngat mbàṅa" (1 Kurintiya 3.16-17; 4.18-19).

Mibeha à mazèmà duwa tèkedè, a tsahən aà Mbulum tsà mbàŋa. Ki zimekwe a duwa ka, aà mege ngùlùm a ba kwa, tsəka, kàa ngatakwa mesife biy mazèma duwa tsà. Wùr ana may a kid a ngat ka, ma zəm dukw mezime lèlè, dukw ngar. Ama wele ana zinde ŋa ya, a yaha dukw mezime hiwye pəra, a gwede a, aka sle tsidze, i waya i pèpid a slu, vilwimiŋ dukw mezime asa te.

Ama wùr ana a ge are aka duwa ka, gəzləŋ ngar a ndze a zayya tsidze. Ar mewètsè ŋa a riŋ i huɗ məpàlà àhəm Musa ya ka, na bèla kəla wùra a riŋ mala hitwis a nda gə tsà makwàya aà gùzum ka, ta kelewe a kəla ata nda kur (5 Musa 21.18-21). "Gà bəzla hitwis nda gə na ta kwaya à gùzum a, ta ge a masar, i dəba ŋa ya, ta ge a matawak asa, ngwal petek aà tar asa tsidze....Wele ana aka dzeye àba nda dukw makwàsà ŋa ya ka, ngat a nis a zləm tsir ngar" (Bazlam minew 23.21; 28.7). Dzalum gə gər aka wele ata mala limana, gə dukw ngar a riŋ hinne ya. Ŋgat ka, mala hitwis. Ama i tèv ana a mèt a ka, a sawarawa are hinne i tèv ana gə məmèta idəm a.

Dukw mese ana a kweye a mburma ya tèkede ibam, ngwala tsà mbàŋa, adàbà a wuba bakal hinne, a dzeye a à ngat. Tarŋa bazlam mahaw tsidze. Adàbà wàkità Mbulum a tsik mbàŋa, a gwa, gə na ti se a ya ka, ta ngət a mekwere Mbulum tsà. Ama bakal gə na ti se a ya nda gə na ti dzewe a dər a ka, ilik, tsəka pàmpàm tsà. Adàbà Mbulum ihər a dífekwe a dər ka, parakkà, a gwa: "Gà na ndzəɗa tar a riŋ aà medèye gə dukw mese ana a kweye a mburma ya ka, waya ba tar a" (Isaya 5.22). "Wele ana a vəl gùzum a mala biye hèrmaga ngar a dawaraha nda duwa ŋa aà makwaya dər a ka, waya ba ngar a" (Habakukw 2.15). "Tà gìriv a ka, nda medzè gandzavəl nda məvətà vagam nda gə bèla magèzlà mèdiyè, dīte nda masà gùzum asa mbàŋa. Ama ti dzele a nda tèv Mbulum Batsàh tar ŋa ilik tsidze" (Isaya 5.12).

"Ka banum ba kurum tsà, sèrum dèr: gà mburma ana ta gewa mezelme nda tèv muva ya, nda gà na ti dze a gùrmits a bèd a dukw ana tə zalar mbulum tar a, nda gà na ta gewa muva ya, nda gà na ta waya mehineha aà gà aslèka ngìd kàmala gà zal nda məkəs a, nda gà bəzla akəl, kige tsà gà bəzla muburnun, nda gà na ta kweye a à gùzum a, nda gà na ta wele a aà mburma ya nda pàrsa ya, nda gà bəzla makàzàlà duwa aà mburma ya nda ndzèdà, gà bəzla bakal ata tserdze ya ka, ti sle a aà madà a mekwere Mbulum tsìdze" (1 Kurintiya 6.9-10). "Gà dukw ana ba kwa a waya aà mege ya ka, taraha: Muva, dukw zlangatsak, mezelme, madzà gùrmits a bèd a dukw ana ti ne dèr kàmala Mbulum tar a, mèdè, mayàha àba àhəm, maaga, səlak, matsəbatsəb, nda menè ba are nda tèv maaga kèla pat, mandzəkà ikaba gà gwala ya, nda gà malàhà aka duwa a mburma bìse tsàra ya, nda megè swalwa, mekweye àba nda gà dukw mese, nda gà màhaw ana aka ndaha idəm a ya, dīte nda gà dukw ngìd pàmpàm" (Galatiya 5.19-21). "Ka ta kwayum àba nda gà dukw mese ana à ndzìk a à kurum metsèhe ya tsà. Ama ràhum ka, nda Mèzìte Mesife Mbulum ivad" (Efesiya 5.18).

Yesuw a ne ka, sùwàh mesife. Adàbà taŋa a riŋ a zel a a gà na yam ihər à kìd a tar a tserdze, a gwa: "Na yam aka kèd wùra ka, ma dara a tèv ga ya, ma sa" (Yuhana 7.37). "A kurum ana yam ihər a bets a kurum a tserdze, dumara a tèv ga ya, i vil a kurum a yam. Wùr ana siŋgwè ngar a riŋ tsiye, ma dara. Sakamum, zəmum biy taf nda siŋgwè tsà, ta ge a gana aà gà dukw mese nda àwàh tsà. Adàbà la na ki dzeywim a à siŋgwè ka, aà dukw ana biy mezime ya, tsəna aàla? Assah, taŋa ka, mesèwère are megè imir kurum, adàbà dukw ata a sle kurum a tsiye" (Isaya 55.1). "Wùr ana aka sa yam ana i viler a ya ka, yam à kìd a ngat diydiy asa tsà. Adàbà yam ana i ta viler a ya ka, a ti ne a kàmala bìye yam ana

ùwad ùwad à ngizhere a idəm a, a viler a mesife ana à ndiv a tsà àà biybiy a" (Yuhana 4.14).

Kuruf

Kuruf ka, a dif a à bakal ka, biy màsar nda matàwàlà fəla kigetsà mèdè. Kàmala taŋa ya, dukw ana Mbulum a sàsar ki ge a mbakum ka, ki ge a tsà, ki gwede a, say ndidwè dzekwiŋ. Ama na bèla ka dzala kàmala taŋa' ya ka, ki ge a màsar megise mbàŋa. Taŋa Mbulum a gwa: Gà bazlam màsar megise nda matàwàlà fəla kigetsà mèdè ka, ilik, tsəka pàmpàm tsà. "Meèweke mala màsar ka, à kid a ngat fit a biye, adàbà ahər ngar a gès megè imir tsà. Kəla pat a gewa meèweke" (Bazlam minew 21.25-26). Akahər ata ka, Zesiwe a màha à àrèv a gà mburma gà Israyel mbàŋa, a gwada a tar: "Mèrum àba àà madà aka àhəd Kanan, ka yum ba tsidze"... Gəzləŋ mburma ka, a ge a màsar hinne àà magèsà dukw ana Mbulum a sàsar mævèlà a mburma ya. Adàbà taŋa Yesuw a gwa: "Mèrum àba àà mede ndaka biye hèrmaga ana hinne tsìye" (Luka 13.24).- "Wizwim, Mbulum a vil a kuruməŋa. Yahum, ki ngetwimiŋa. Lakum a dukw mahèndəkà ga, dite à hìndika kurum a i ga ya" (Mata 7.7).

Na ki ge a màsar nda tèv magèsà bazlam Mbulum ka, ki dzeyiŋa. Na gəzləŋ yak makùlà ŋa ka, ki sle a àà megè meheme asa tsà, nda gà tsà, ki sle a àà medzenge a wàkità Mbulum nda madà a ga Mbulum a pat mesifikà ba asa tsà mbàŋa. Màsar a pelek a àhəm àà mayàhà gà bazlam Mbulum ana ki nget a idəm mesife ana à ndiv a tsà àà biybiy a. Taŋa i tèv ana Mbulum aka fàfəlak kinèhe àà ka dara, ka vèlar gəzləŋ yak mbakum a ka, sitene à sirihehe a a tèv yak bise tsəmà tsàra. A gwedek a, awàŋ, kà pəl à bakal mbakum tsà, say ndidwè dzekwiŋ, kigetsà say a pat ana kàa dzala gà gər yak ngwal ŋa lèlè ya. Bèla aka ndze a pat ata ka, ki dzele a

tsidze kwelenj. Ki miyekewe a dər ka, kàla pat hiywe pəra, tsàm ka, aka ndze a mive haa mive ngid̄ asa. I dəba ɲa ya ka, aka ləma gə gər nda məməta yak ana ki mit̄ a ya, kà ze medzele. Zamma tsəka, ki mitiɲa. Mbulum i tən yak tsà, kaa ngat vatwa mimbile bəv tsà asa mbəɲa, kurum diriɲ əba nda Yesuw Kiristi ya. Adəbà taɲa na Mbulum a gwadawa a gə mburma fit ka: "Na kaa tsarakum mezele gə mbakum ka, ka ta kulum à gəzləɲ kurum tsà" (Ibəranikwa 3.7-8). Mburma diɲ ta waya matsàràkà mezele Mbulum mbakum tsidze. Ama biytsà ndidwe ka, ta ɲget a vatwa mada a tən ɲgar asa tsà. Wiyak, ti dzeyiɲa aà biybiy.

I tən gə gwala ngid̄, gə məhəram tə tawəlawə fəla ka, nda dəba kùrùf. Adəbà kùrùf a dif a ka, à bakal megè magəda a gə məhəram. Avùk gə mburma ata ti dere a a tən Mbulum, tà gis a ngat nda gəzləɲ a ka, ta ge a magəda a gə dukw ngid̄ pəmpəm, a gə məhəram kigetsà a gə mèdè, nda gə bəla wura ana a dif a à dukw ana a ge a ba mbà ya. Adəbà Mbulum a səsar à zlək a kwa, a miyek a à kwa aka vatwa ana ɲgwala tsiye tsà. Kàmala taɲa ya, kər nda dukw məməta, kigetsà duwa ihər a slek a za hinne, zləma duwa a riɲ mawurəba ɲa i tən yak a ka, zalaba a Mbulum mala mesife, a mbil a à kər. "Adəbà mburma a de aka mid̄, à did̄ a tsəka, adəbà Mbulum na a ger ɲgwal ɲa, a waya ngat a" (Dimis 37.23). Mbulum a vəl məpàlà əhəm a gə Israyel, a gwada a tar parakkà: "Ka ta ngatum a wura ika mægər kurum a sle a kəla ɲgar asləka ɲa, kige tsà, kəla ɲgar dəm ɲa i hud̄ akwa ya tsà. Ku mege mala medifè à dukw ana a ge a ba mbà ya tèkedè, ku mala məhəram megè gə dukw ngid̄ ana pəmpəm a, dite ku mege dəm ana ɲgwal ɲa, ku mege məhəram ana məkəs ɲa ya, ku mege wele ana a vil a mezelmə a mburma ya nda gə dəm ana gə mèzite ana ɲgwal ɲa tsà ikəka ya, nda gə mala metikè yam. Adəbà wura ana aka ge gə dukw ata tserdze ya ka, a ne ka, dukw zlangatsak na ika mid̄

Batsàh kwa ña ya" (5 Musa 18.10-12). "Ama gà na tar ti ne kàmala gà kèra ya, nda gà bèzla mèdè, nda gà na ta gewa muva ya, kige tsà, gà na ta batsawa mburma ya, nda gà na tɔ dzàwa gùrmits a bɛd ka, a fɛla tar a, nda gà bèzla pàrsa ana ta waya masàsà pàrsa ya ka, bàlaari tar it ndze a ka, i bɛra, ti de a a ñgwal kwite ata tsidze" (Sunwa Yuhana 22.15). "Ka ta mbèdum àba a tɛv gà bèzla metikè yam ana ti zel a a gà mèmèta nda gà mèzite ana ñgwala tsiye tsà. Ka ta wizwim aà tar duwa ya tsà, adàbà ki ti nwim a gà dukw zlangatsak mɛfaraja. Iye ì ne Mbulum, Batsàh kurum ña" (3 Musa 19.31). "Gà na tɔ sɛr Mbulum tsiye, ta gwede a a kurum, wizwim aà gà bèzla metikè yam ana ti zel a a gà mèmèta ya, kige tsà aà gà bèzla medifè à dukw ana a ge a ba mbà ya, tà fèfil a kurumɛja. Adàbà gà mèmèta ti díf a kurum à duwa, tì zlik a kurum. Ama iye ihɛr i gwede a kurumɛja, gèsum ahɛm aà bazlam Mbulum Batsàh kwa ña, ki gwimer magèda. Taja vatwa ana ñgwal ña ya. Bazlam seriye Mbulum ka, à mbid a ba nda dukw mahɛram tsà" (Isaya 8.19-20).

I tɛv ana kɛr aà medzèngè kèla wàkita aaha ya ka, Mbulum tèkedè, a riñ à fèfilekiña, aà kà mbèd à madzàlà gà gɛr yak i tɛv dukw bakal yak ana kè gawa ya. Vɛlar mesife yak a ahɛr ñgar. I fata ya ka, mèzite kùrùf ana i ba yak ar ihɛr a gwedek a, ka ta pèl à bakal tsèmà tsàra tsà, ñgùlùm vava ndidwè na díte ki pil a à bakal a, kige tsà ñgwal ña ka, aà kwaskwa ana à mère a ya dzekwiñ. I fata ya ka, na bèla kɛr məkəs ña ka, a gwede a, wiz madzàlà gà gɛr aà zal yak a dzekwiñ. Kige tsà kɛr aslèka ña tèkedè, wiz aà məkəs yak, nda gà tsà aà dède yak a. Díte bèla a gwedek a, ki ge a ana, meme na ki sle a aà masà gùzum asa tsiye? Kàmala taja ya kèla pat ki sle a aà megise a bazlam Mbulum a gèzlèñ yak asa tsa, àma say ki dzè a zlèm ka, a pàrsa sitene dèkdèk pèra. Ñgat a sàsar ka, ki ge a magèda. Avùk ana ki yehe a dukw ana ñgwal ña i tɛv Yesuw, gà matàsla yam a gèzlèñ nda

manḡayà ba ana duwa ilik a sle a mimbete dər tsiye, nda gà mezlìbe Mbulum, dite nda gà mesife ana à ndiv a tsiye, ki mìt a i are ya sèrràt nda megè matsəbatsəb. Kər ki dzele a ka, aka dukw ana ki miyek a dər zləmana ya pəra, i tèv ana ki dze a ba aà mazàzàmà Yesuw a. Kàmala taḡa ya, kər ka, bele sitene, agəra na ki ge a magèda a mburma, dite asa ka, ki ge a magèda a məmèta mbàḡa ya. "Akahər ata ka, gà mburma tserdze ta ge a magèda a məmèta i tèv mendze tar ana ti ndze a ya, kàmala bele ana a ge a magèda a mala ga ḡgar a. Ama Yesuw a mèt adàbà tar ata ka, a bera à tar i magèda məmèta ata ya" (Ibəranikwa 2.14-15). I tèv ana kər ihər ki zezem a bazlam sitene ata, ka waya magèsà bazlam Mbulum bise tsəka, ki kwile a à gèzləḡ yak tswadək tswadək kàmala dəba kùrùf a.

Dəvar

Dəvar ka, dukw dala ana a gasawa mburma ya. Meəweke məmèz a gewar ka, hinne. ḡgat a díf a ka, à bazlam matsəbatsəb nda medzèyè à mesife mburma, nda mayàhà ahəm, dite nda metikè ba ana pàmpàm i gèzləḡ kwa mburma ya. Ama gà na ta ge a medzìbe bakal ata ya ka, ndeyndey ti ndiv a dər nda makèda mburma. Na bəla kər mala matsəbatsəb, taḡa ki sle a makwara bakal yak ata zàakwa, ki ge a tsà. Ama pat ḡgid ka, à gis a kər batsàh ḡa, ki sle a aà makwara ḡa asa tsà. Adàbà taḡa ḡgùlùm ki tsik a a Yesuw, ka hamar, dite mi be aà kər i ahər gèzləḡ yak ata ḡgwala tsiye. "Kinèhe ka, ka ta gwim matsəbatsəb aà ba kurum tsà" (1 Musa 45.4). "Miyak à mayàhà ahəm, gèzləḡ ma tər̀fèdak nda matsəbatsəb tsà. Ka ge àrèv aka gà na ta ge a dukw ana ḡgwala tsiye tsà asa. Adàbà kàa ge matsəbatsəb agəra tar ka, kər tèkedè, ki ndiv a dər nda megè bakal mbàḡa" (Dimis 37.8). "Na kàa gekwa matsəbatsəb ka, waya ba kwa ya. Na ki gekwe a tər̀fèd ka, Ki ndzikidekwe a ba matsàkùfà yam

ana dzèdzàràgùffa a ndze a i dula ya. Ama ngwala tsà ndeyndey ka, mege are aka dukw mburma" (Bazlam minew 27.4)". "Na bəla gèzləŋ yak a sàsar a ge a matsəbatsəb ka, ngùlùm indwe, ki hìndik a ika bazlam yak a tsidze. adàbà na a gewa matsəbatsəb ka, gà na metsèhe tar riŋ tsiye" (Mala medifè à duwa 7.9). "Ama kinèhe ka, miyakum àba à gà dukw ata tserdze ya: Gà matsəbatsəb nda gà dukw ana ta wir aà kurum a tər̀fəd tər̀fəd a, nda menè are a gà m̀sle ngìd. Ka tə ndavayum a gà m̀sle ngìd tsà, dìte ka tsikwim manèsà bazlam aà wùra tsà asa mbàŋa" (Kulusiya 3.8).

Mburma hinne a sàs a tar mibè i matsəbatsəb tar ka, nda masà gùzum nda məmà adəm à bakal a m̀sle ngìd. "Ama dukw tar ata makwàsà ŋa tə sawa ya ka, tsàkuf tsàkuf kàmala mazlèmbats ana a dawara i bazlam a gà dukw dala ya, nda gà tsà, kàmala mawur palas ana à k̀d a mburma ya" (5 Musa 32.33). Məmà ba à dukw ana ngwal ŋa tsiye a da gər a wele ana aka r̀h nda dukw bakal a ka, hinne. Ama ka, mala məmàkwa adəm à bakal ka, Mbulum tsəka, wùra tsà. Adàbà Yesuw a gwa: "Ka wayum mburma kàmala ana kà wayum ba kurum a. Wayum gà b̀zla menè are kurum. " Adàbà Mbulum ka, à p̀lekwe a à bakal kwa, na kwa ŋa tèkedè ka, ki p̀lekwe a à bakal a gà na ta gewa bakal i t̀v kwa ya ya. Na bəla gèzləŋ mburma makùl̀à ŋa, a tsal ba à segeme a gər ŋgar tèkedè, a tsàhən aà Mbulum tsà asa. Kàmala taŋa ya, madzàl̀à gà gər ana a dzele a ngwala tsiye, ar ka, i gèzləŋ ŋgar, dìte a pezer a za aà megè gùvəl nda m̀bàtsà mburma asa mbàŋa. Ama na ka wayakwa magèsà Mbulum nda gèzləŋ ilik ka, a vil a a kwe a mandza zayzay a gèzləŋ, dìte ki ndzekwe a zayyà aà biybiy.

Mesiwid

Akahər ata piŋnè, mesiwid megè ɲa ka, a tsàhən hinne. Ama ka, aka bana məkəs ɲa, zləm ɲgar Hawa, i Dzidzel Adin a. Kàmala taɲa ya a nəs à magàwà ba ana ika màgèr tar nda Mbulum a. Ama i fata ya tsàra na Mbulum a vəl mezelme a mesiwid a. Metsèhine ɲgar ana piŋnè ya ka, ar ihər asa tsà. I fata ya asa ka, gùvəl a da aka màgèr tar nda mburma. Kàmala taɲa ya, sitene a dzèba aà megè aaka are na i tèv ana a sàmata ka, Mbulum a waya gà wele ata malàhalàh ɲa ya hinne, gà Adama nda məkəs ɲgar a. Adàbà a vəl a tar mekwere gər àhəd fit a vùkw èbay sitene. Medzibe mege are ata biy èbay sitene ar mandzà ɲa i gèzlèŋ gà misle ɲgid mbàɲa. I tèv ana taa sàmata, mburma a ndze a nda maŋgàyàba barbararrà, a tsàhən aà tar tsidze. "Adàbà megè sələk a ne ka, dukw ana ɲgwala tsiye, kàmala tèv mendze gà məmèta ya" (Dimis Sulumun 8.6). Megè are ata a da a gèzlèŋ yak ka, a we a madzàlà gà gər ana ɲgwala tsiye, nda medzeye à metsèhine mesife ana gà misle ɲgid ti ndze a ya. Ku mege makèdà mburma tèkedè, a waya madà a gèzlèŋ yak mbàɲa te. Ama sələk aka ge ika màgèr gà zal nda məkəs ɲgar ka, a nis a gà ga tar fit. Ama i tèv mendze gà mburma ana pàmpàm, ku megè ika màgèr gà bəzla metsekele duwa tèkedè, megè are ata a nis a madzàlà gà gər tar, dite ti dzèbe a aà menè a ba tar are.

Ku mege gà bəzla megè ìmir Kiristi ana ta ger a megè ìmir a Batsàh kwa ɲa ya, say ta ge a metsèhe mbàɲa, ta kasla ba tar, na dite ka, dukw ata ɲgwal ɲa tsiye ka, maŋgəlara àba tar a zèrèt tsiye. Kàmala taɲa ya, na gà bəzla megè ìmir ihər ta ge a ìmir i tèv ilik ɲa ka, Mbulum aka pise àhəm a gà misle ɲgid aaha a zà dər gà biy ɲgid aaha ka, gà naha ta ge a àrèv. Sələk a de a aka màgèr tar, ti dzele a gà gər dukw ana ɲgwal ɲa tsiye i gèzlèŋ tar. I fata ya ka, ta ge a dukw ana ɲgwala tsiye aka gər gà àsiŋ ɲa aaha.

Makumbadukw

Dukw dala ata a zəmawa ka, àhèd̄. A díf a ka, à bazlam madzàlà gà gər sɪŋgwè nda megè meèweke mawàya limana. "Gà dukw ata a we a bakal tserdze vɪrɪdɪd̄d̄e kàmala dukw ana mawà ɲa ya" (1 Timute 6.10). Ika àhèd̄ Congo ka, makumbadukw duwa a riŋ. Ama dukw mezime ɲgar ka, meleweler. Pat ɲgɪd̄ à zìm a ka, hinne, haa hud̄ à ndizl a aaka, à mīt a dər akaba. Wùra ana a waya limana hinne ya ka, a ne kàmala taɲa ya mbàɲa. A sàsar mævèlà àba dukw ɲgar a gà bèzla matawak a nda gà na duwa aka ndèv aka tar a tsà. Ar ihər a yehe a zliile ɲa, ku mege nda ndzer ɲa tèkedè, nda gà ku mege nda pàrsa, a waya mayàhà gər a limana gər àhèd̄, ku ma sər ka, metinwe nda gà mǎnggèz a nis a dər a pat ɲgɪd̄ nda gà tsà bèla gà bèzla akəl tì ndzik a nda akəl fit. Adàbà taɲa, Yesuw a gwada a kwa: " Ka tà kàhum limana kurum ka, kítsek kítsek d̄a ika gər àhèd̄ tsà. Adàbà bèla mǎnggèz à gisɲa, nda gà bèla metinwe a nis a dər a, kige tsà, gà bèzla akəl tèkedè, ti timiɲa, tífed̄ tì ndzik a à kurum a asa mbàɲa. Ama ki kèhwim a gà limana kurum ka, i tèv mbulum ìvad̄. Adàbà i fata ka, a ndze a silèd̄d̄e, mǎnggèz à gis a tsà. Metinwe a nis a dər tsà, gà bèzla akəl tèkedè ìbam, ti tim a, d̄ite ti ndzeke a tsà asa mbàɲa. Adàbà tèv ana limana yak idem a ka, madzàlà gà gər yak tèkedè, tseŋgikkè i fata asa mbàɲa" (Mata 6.19-22).

Kàmala taɲa ya, Akan a dzeye àba ɲgar nda gà mburma ana i ma ɲgar a fit ka, adàbà a ge are aka gura nda ndzemdè mævèd̄a sɪŋgwè, d̄ite nda gà ɲgwal ga petek ana tsakala ɲa hinne, à sɪkim a ba tsiye, a ndzək ka, akahər ana tar riŋ ti dwiɲe a gà na Mbulum a vèl a tar mezelme ya (Yusuwa 7). Yudas ana ɲgat mala mazàzàmà Yesuw a dzeye nda gà mesèwère are hinne ka, adàbà na a waya sɪŋgwè hinne, a zà dər Yesuw a (Mata 27.3-5).

Ama siŋgwè à gər ŋgar ka, ŋgwal ŋa lèlè dukw ŋgar. Say meèweke siŋgwè na ŋgwala tsiye. Gà aslaka nda gà məkəs dīŋ i mǎgər gà gwala pàmpàm tserdze ya, tǎa dzeye à mesife tar nda mesife gà mburma ana i ga i ma tar a, agəra na ti yaha siŋgwè hinne ya. Pat ŋgid a sàs a tar maŋgàtà limana gər melik tsàra. Adàbà taŋa ta ge a loterie, kige tsà ta ge a mahaw ŋgid aà maŋgàtà dər siŋgwè. Ta waya megè əbay tsàra, ama megè imir ma ge idəm tsà kəla. Megè dukw tar ata ta ge a ŋgwala tsiye, a bene a tar, dīte tǎ kīd a mburma, kige tsà tǎ kīd a ba tar ŋa. Gà meèweke siŋgwè nda gà mayàhà mezlibe i tǎv mburma nda gà tsà makwàrà mburma ka, tar nda damər. Wele ana a sàsar menè əbay ika gər àhəd, kige tsà wele ana siŋgwè ihər hinne, a fir a ndzəda aka gà bəzla matawak, kige tsà asa, wùra ana a waya a kwere a gà mburma Mbulum tserdze ka, tar ilik, tsəka pàmpàm tsà. Kàmala taŋa ya, ta ge a səriyè gà na ti zezem a Yesuw Kiristi, ama tar ka, mburma tar tsiye (Markus 9.28). "Gwim metsèhe nda tǎv muburnun mawàyà limana ana hinne ya. Adàbà mesife mburma ana ndzer a ka, a ndze a ka, nda gà dukw ŋgar tsà, na mege kù ŋgat a riŋ nda gà limana hinne təkédè ya" (Luka 12.15). Yesuw a tsik bazlam minew mala limana a tsàh tsiye asa. A gwa: "Mala limana duwa, gà gùvəh ŋgar a riŋ a geyewa adəm duwa hinne. A dzala, a gwa: 'I ge a dze ana, meme? Adàbà tǎv a riŋ a sle a aà madzà adəm gà dukw ata tsiye.' I dəba ya ya asa, a gwa: 'Iŋgùlùm, i mbezle a gà awura gà fit, i geye adəm a gà bàba ŋa. Dīte i ndzeke adəm a gà daw gà, nda gà àsiŋ gà dukw gà ŋgid fit a fata. I dəba ŋa ya, i gwedəbe a a ba gà: Kàa ŋgat limana biy na ki zim a mive dīŋ a. Ama kinèhe ka, sīfik ba kuda, ka zəm naha. Ka sa aakaha duwa, dīte kə ŋgaya ba.' Ama Mbulum a gwada a wele ata: 'Kər ka, kà tsàh tsà. Ama kinèhe ka, i zle a mesife yak ndaàvəd aaha dze ana, weke na a zim a dukw ata, kà yahar gər a?'" Yesuw a gwada a tar i dəba ŋa ya asa: "Kərgà taŋa ya mbàŋa, na wùr ana a yehe a

gər ka, a lĩmana đekdek a. Ama i tèv Mbulum ka, a ɲgat a duwa tsà" (Luka 12.17-21). "Na wùra aka ɲgat dukw gər àhèd tserdze, a ɲgayar ba i gèzlèn, dìte a dzeye a dər à mesife ɲgar ana, duwa a riɲ a ger a ɲgùlùm a? Awaɲ" (Markus 8.36). Yesuw a gwada a tar: "Arèn ma da aà kurum a, ka dzalum dukw mezime ana mii zim a ana là, kige tsà, mii tiye akaba a ana, là tsà. Adàbà mesife ka, a zà dukw mezime, dìte ba tèkedè, a zà petek mbàɲa... Taɲa ka, gà na tər sər Mbulum tsiye, na ti yehe a gà dukw ata kataya ya. Ama kurum ka, Mbulum Tsir kurum a sər gà dukw ata a sle aà kurum , ka wayum a. Dzalum gà gər i vad ka, aka mekwere Mbulum, dìte Mbulum a vil a kurum a gà àsiɲ gà dukw ɲgid ana ti sle aà kurum a ya tserdze mbàɲa" (Luka 12.22-23,31-32).

Sitene

Ɔgat ka, tsir gà bəzla pàrsa tserdze. A wəlawə ndzəda a gà na ta ge a bakal pàmpàm tserdze ya. Ɔgat ɲa nda gər ɲgar na a gwadawaba àba ɲgar ɲa ka, ɲgat èbay, a kwere a gèzlèn mburma tserdze ya. Adàbà Yesuw a gwa: "Sitene na tsir kurum a, adàbà megè are ka, biy tsir kurum na kà zlum ba ɲgàr, ki gwim a dər megè imir a. Adàbà ɲgat ka, mala makèda mburma dàgà piɲɲè, a ge a ka, dukw ana ndzer a tsà, adàbà ana ndzer ɲa ka, ar i tèv ɲgar tsiye. I tèv ana a tsik a bazlam pàrsa ya ka, a tsik a dukw ɲgar, adàbà ɲgat ka, mala pàrsa, dìte tsir gà bəzla pàrsa asa mbàɲa" (Yuhana 8.44). Ama ki slekwe a megwedè a, naha pàrsa masak ɲa ka, ki slekwe a tsà, adàbà pàrsa tserdze ka, bakal na ika mid Mbulum a. Gà biy ɲgid, ti tsik a pàrsa nda bazlam; biy ɲgid asa, ta wetse a aka wàkità, gà biy ɲgid asa ibam, ta ge a nda ahər tar ɲa. Mala mimbèhè are ka, taɲa mala pàrsa mbàɲa, adàbà a ne à ba ɲgar ka, Mbulum ana ɲgat a sès a pàrsa tsiye. Mala mazàzàmà Yesuw ka, a waya pàrsa tsidze. "Na ki gwedekwe a ka, waytsà kàa sərakwa ba nda gà Mbulum, kàa gawakwa ba, dìte kwa

riŋ ki ndzekwe a i lùvuŋ hiywe asa ka, taŋa ka, kà sàsakwa pàrsa, ki gekwe a ka, dukw ana ndzer ŋa ya tsà" (1 Yuhana 1.6). "Ama gà na tar ti ne kàmala gà kèra ya, nda gà bèzla mèdè, nda gà na ta gewa muva ya, kige tsà, gà na ta batsawa mburma ya, nda gà na tɔ dzàwa gùmits a bèd ka, a fèla tar a, nda gà bèzla pàrsa ana ta waya masàsà pàrsa ya ka, bàlaari tar ti ndze a ka, i bèra, ti de a a ŋgwal kwite ata tsidze" (Sunwa Yuhana 22.15). Ika màgèr gà dukw ata tèsèla, Mbulum Batsàh kwa ŋa a ner are ya ka, mala sidà ana ndzer ŋa tsiye nda mala pàrsa idəm mbàŋa... (Bazlam minew 6.16-19).

Màwusàwus

Màwusàwus a dif a ka, à dukw ana makàhà ŋa i gèzlèŋ mburma nda madzàlà gà gèr ŋgar ana a dzele a tserdze ya. I futu aaha ka, a ndza liviŋ liviŋ, kàmala megwedè ya, madzàlà gà gèr ŋgar ka, ŋgwal ŋa tsà, manèsà ŋa fit. Aka ge gùluf agèra bakal ana a gewa ya. Na bèla a sàsar megè dukw ana ŋgwal ŋa ya ka, tsàatsà a ge a ka, dukw bakal dekdèk ivad. Pat ŋgid madzàlà gà gèr ŋgar ka, a difèr a à bakal ana a ge ya. Pat ŋgid asa, a difèr a dər tsà. I tèv ana mburma aka ge bakal biy na a wiz mepèlà dər i tèv mburma, dite i tèv Mbulum asa ya ka, ŋgat a gwede a ka, naha biy duwa tsà.

"A pat ana gèr àhèd aka à mendive ya ka, gà àsiŋ gà mburma ŋgid ta miyek a à megise tar ana ta gès Yesuw nda gèzlèŋ ilik a. Adàbà ti dzè a zləm ka, a gà mburma ana ti dif a ter a à duwa nda pàrsa ya. I dèba ŋa ya ka, ti zezem a ka, bazlam ana sitene a tsik a ter a ya dekdèk pèra. Na a dif a à gà dukw ata parakkà lèlè ka, Mèzite Mesife Mbulum. Gà mburma ana ta pese a ter a za ya ka, gà bèzla mimbèhè are. Dukw ana ti tsik a ya ka, nda pàrsa" (1 Timute 4.1-2). "Adàbà Yesuw aka bara gèzlèŋ kwa nda mèmbez ŋgar, dite aka bara kwa nda yam ŋgar

ana tsədaŋɲà ya asa mbàŋa" (Ibèranikwa 10.22). Kàmala taŋa ya, madzàlà gà gər kwa ka, məbàrà ŋa lèlè, bakal idəm tsà.

Are Mbulum

Are Mbulum a da ka, ku mege a ŋga, a ŋget a a dukw ana i huɗ gèzlèn mburma tserdze ya. Duwa a riŋ makàhà ŋa kwizikw ika are Mbulum a tə tsà. A pat ka, ndzihndzih lèlè. Adàbà taŋa a sər duwa, a ŋget a a gà madzàlà gà gər nda gà dukw ana a waya aà mege makàhà ŋa i huɗ gèzlèn mburma ya tserdze. Nda gà ku mege a waya aà megè dukw ana ŋgwala tsà ndaàvèɗ sirwikw sirwikw a tèkedè, dīte ku mege i huɗ dukw ana dèrize ikəka ya, nda gà tsà i huɗ biye ana kwitsikw a, nda gà i huɗ yam, dīte ku mege i ŋga tserdze ya, Mbulum ka, a riŋ a ŋgeteriŋa.

Arah akwa ata bèza ŋa ya

Aràh akwa ata bèza ŋa ya, a dīf a ka, aà mawàya mburma Mbulum. I fata ya ka, à lim a à dzaydzay ŋgar i huɗ gèzlèn mala bakal. Adàbà Mbulum ka, a waya məmèta mala bakal tsà. Ama a waya ka, na à mbid a à madzàlà gà gər ŋgar a, dīte na, a ndze a aà bera nda mesife ya. Yesuw a dara ka, aà məmbàlà à gà bəzla bakal a. "Manɣàya ba a ta ge a riŋ ika mǎgèr gà gawla Mbulum i gər ŋa, agəra wūr ana ilik a miyak à bakal ŋgar, a mbèɗ à gèzlèn ŋgar a" Luka 15.10). Mbulum a waya a berekwe a gèzlèn nda məmbèz Kəla ŋgar ana mifèndèz ŋa ya. Kəla ata ka, Yesuw Kiristi. Ama àrəh akwa ata ka, mendzikidè ba məmbèz Yesuw Kiristi mbàŋa. "Kəla təmaŋ ana Mbulum a vəl, tà kid a adàbà məpələ à bakal a mburma ya ka, araha, a deriŋa" (Yuhana 1.29).

Gawla Mbulum

Gawla Mbulum a ne ka, kàmala bazlam Mbulum a. Adàbà Mbulum a waya à fèfil a a wele ana i ahər bakal a, na dite à mbìd a à madzàlà gà gər a. Kàmala taɲa ya, gà dzaydzay Mbulum nda mawaya nɲar ta nget a vatwa àà madà a huɖ gèzləɲ ana lùvuɲ idəm hinne ya.

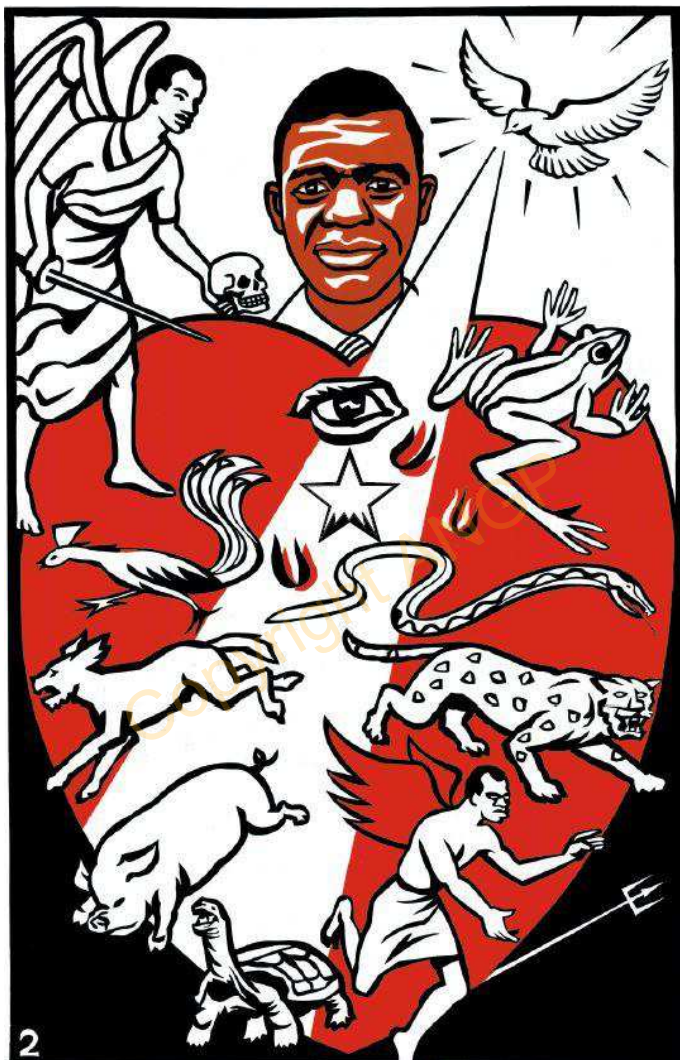
Maadagur

Maadagur a ne ka, mendzìkìdè ba Mèzìte Mesife Mbulum. Ɔɲgat a dif a ka, à ndzer ɲa a gà mburma ana ti zezem a gər àhəd a, dite ti sir àà ba a i bakal tar ana ta ge a ya, nda gà i dukw ana nɲwal ɲa ika mid Mbulum a. Ti sir a mbàɲa ka, Mbulum na à sès a ikaba sèriyè tar a. Ika futu aaha ka, Mèzìte Mesife a riɲ mehìtsè ɲa ika dala gər gèzləɲ mburma, adàbà a ndze a i təv ilik ɲa nda wele ana i ahər bakal a tsidze.

Na bəla futu aaha a ndzìkìd ba gèzləɲ yak ka, taɲa zal àba a təv Mbulum Batsàh kwa ɲa. Hèndəkar idəm i gèzləɲ yak a, dite dzaydzay bazlam nɲar ma da adəm. "Gəs Yesuw Batsàh kwa ɲa nda gèzləɲ, dite ki mbiliɲa" (Gà bəzla meslire 16.31). Mbulum a waya məmbəlà à kər. Ɔɲgat a tsik i sida ya, a gwa, à mbìd a à gèzləɲ yak, a ne dər awiya ɲa, na dite Mèzìte Mesife nɲar mandzà idəm a. Futu masula ɲa a petek a dər, meme na Mbulum a ge a kàmala taɲa ya.

2. GƏZLƏŃ MALA BAKAL ANA A SASAR A MBIL A I TƏV MBULUM A

Futu aaha a dif a ka, à wele ana aka pəl à bakal, dite a yehe a vatwa Mbulum a. I fata ya ka, gawla Mbulum a riɲ mehìtsè ɲa nda gà məsalamà i ahər, taɲa ka, bazlam

GƏZLƏN MALA BAKAL ANA A SASAR A MBIL A I
TƏV MBULUM A

Mbulum ana a vil a mesife a mburma ya na a ge a ìmir a, ndzèda ngar ka, a zà dər māsalamà ana matàslà ɲa hàpèpa a zəm tsèke sula ya. A pìts a a madzàlà gà gər mburma ka, kàmala māsalamà ana à sès a ikaba tèv mezive ya, nda gà tsà a dehe a èrats à sès a atasl ana a zuz idəm a. Bazlam ngar ata ka, a pètere a idəm à gà dukw ana gà mburma ti dzele a i gèzlèn tar aà mege ya" (Ibèranikwa 4.12). Bazlam aaha ihər a mèkwe a dər̀ra a gər a, "mèmèta a ne ka, dukw mayàba bakal", kàmala ana ku mege weke tèkedè, à mìt a ka, sik ilik pèra ya. Aka mèt ka, dite i dèba ɲa ya, a de a aka mid sèriyè Mbulum kufa" (Ibèranikwa 9.27). Ama mandèvandèv gà bəzla bakal nda wele ana a niw magèsà bazlam Mbulum a ka, akwa ana a mbete a tsà aà biybiy a.

Gawla Mbulum ata ka, gər mburma ihər i huɖ ahər ɲgid. Adàbà taɲa à mère a dər̀ra a gər a mala bakal a ka, bàlari ku mege weke tserdze ka, à mitiɲa. Kwa ka, kà waya kwa gà ba kwa ka, hinne. Adàbà taɲa kà dzeyewekwa à gà siɲgwè hinne na à dukw mezime ya, nda gà petek, kwa ihər ki gekwer a gər a gà ba kwa ka, hinne. Ama sərakwa dər, ba kwa ata ka, à mitiɲa, à ndiviɲa asa mbàɲa. A ne a dukw mezime gà metinwe, na i tèv ana mesife yak aka hitse aka mid sèriyè Mbulum a.

I fata ya ka, mala bakal à dzè a zlèm a mèpàlà àhèm Mbulum kufa, à hìndik a gèzlèn ngar adàbà mawàyà mburma Mbulum. Mèzite Mesife Mbulum tèkedè, à dzè a ba aà mipètè à dzaydzay i huɖ gèzlèn wele aaha lùvuɲ idəm a. Dzaydzay Mbulum aka da adəm ka, ar ihər a delewe a lùvuɲ fit kufa. I fata ya ka, na dzaydzay aka dāv i gèzlèn ka, lùvuɲ a vel a idəm a. Mawàyà mburma Mbulum ana a waya ya ka, ar ihər à mbid a à gèzlèn a wele ata, na dite a ge a dzaydzay a. I fata ya asa ka, gà dukw bakal ti dere a i gèzlèn a ka, kàmala gà dukw dala ya, na i tèv mendzikidè ba dukw ata kàmala futu ya.

Adàbà taɲa, a kər ana kɪ gewa dukw bakal a, wəl watwa a Yesuw, a ɲgat ana a ne tɛv dzaydzay gər àhəd a, ma da a gèzlən yak, na dɪte gà lùvuɲ nda gà dukw ana kɪ gewa nda lùvuɲ ɲa, a dere a i gèzlən yak a. A dere a idəm a ka, kàmala naha kinèhe kɪ ɲgeter a ika futu ahaa a dere a idəm a ya. Adàbà Yesuw a gwa: "Iye ka, dzaydzay gər àhəd. Wùr ana aka zezem a iye ya ka, a ndze a i lùvuɲ asa tsà. Ama a ɲget a dzaydzay ɲa ana a vil a mesife a mburma ya" (Yuhana 8.12). Kər nda gər yak kɪ sle a medelewe lùvuɲ i hudf gèzlən yak tsidze. Ku mege ndzèda yak nda gà bèla metsehe yak a riɲ hinne tèkedè, kɪ mbe ahər a bāv tsà. Na a mbe ahər a nda ndzer ka, wùr ana a vil a watwa a Yesuw Kiristi, dzaydzay gər àhəd a. Adàbà lùvuɲ ata ka, taɲa bakal kwa tserdze. Na a dalawa lùvuɲ ka, say pat, tsəka, gà kɪye nda mawùsawùs ti sle tsà. Yesuw Kiristi ka, dzaydzay kàmala pat ana à div a ya. Akahər ata ka, Yesuw a pèts a ga Mbulum batsàh ɲana. A ta medeha ka, a leha adəm aà gà mburma a riɲ ti sekeme a gà duwa. Gà àsiɲ ɲa ibam ta mberwidwe a siɲgwè. A ɲgat a tar kàmala taɲa ya ka, a daha, a dalawara idəm tar a bəra ya. A mbada à gà tabəl gà bèzla məmbàrudà siɲgwè aaha a bèd gwits gwits nda siɲgwè ɲa dze. Dɪte a ɲguyutswa à gà kwirse gà bèzla madzàwà à maàdagur aaha. A gwada a tar: "Ga gà ka, biy gà mburma ana ta hemiɲ a idəm a. Ama kurum kà nwim dər i kurum ka, sləlak madzà adəm dukw gà bèzla akəl" (Mata 21.13).

Na a ne ga ka, taɲa gèzlən yak. Iɲgat a sàsar mandza idəm. A waya dzaydzay ɲgar ma dɛv idəm mbàɲa. A vilek a mawaya ɲgar nda mangàyàba asa mbàɲa. Yesuw a dara ka, aà mɛpèlà kwa à bakal dɛkdek pəra tsà, àma aà mibè à kwa ihər gà mekwere bakal nda sitene ya asa mbàɲa. "Na Kəla Mbulum aka be à kwa ka, taɲa nda ndzer, kɪ ziwvim a gər kurum ndzer kadən" (Yuhana 8.36).

3. GƏZLƏŇ WELE ANA AKA PƏL A BAKAL NDZER A

Futu aaha à pèt a ka, à dukw ana i gèzlèŇ wele ana ngat mala bakal, a pəl à bakal ndzer a. Adàbà a sər ka, bakal ngar ana a ge ya ka, hinne batsàh ŋa, dite ar ka, ngwala tsà na ika mid Mbulum a asa mbàŋa. Adàbà taŋa na ta kəd Yesuw aà dizl magèlàwà ŋa ya. I tèv ana a riŋ a sàmata dizl magèlàwàŋa ata ya ka, gawla Mbulum ana a dífewa à bazlam Mbulum a, a pàtar dər parakkà lèlè. I fata ya tsàra ka, gèzlèŇ a wur ahər hinne, a hine a à gər a bəd ika mid Mbulum ana ngat mala ndzèda, a kwere a gə dukw tserdze ya, dite a pil a à bakal ngar. I tèv ana a tsaraka, Mbulum a waya ngat nda ahər Yesuw Kiristi ya ka, mawaya ngar ata a lim a aka gèzlèŇ ngar tits i bəd a. Kinèhe a sər, Yesuw ka, ngat Kəla təmaŋ Mbulum. A dara ka, a zla bakal kwa tserdze aka gər ngar, adàbà a waya na à mìt a aà dizl magèlàwàŋa adàbà bakal kwa ya.

Araha na dukw ana ta ge à Yesuw a, ta gèzl ngat, ti ndiwider lèrèwdze adak a gər, tə ndwandaway gə ahər ngar nda sik ngar nda mäsàmàsà, ti tike ngat aà dizl magèlàwàŋa agəra bakal kwa. Dukuməŋa ka, gə taŋa na a wir a aà gèzlèŇ mala bakal a, na dite a pəl à bakal ngar a. I tèv ana ar ihər a dzeŋge a bazlam Mbulum a ka, a nget a a ba ngar i hud bazlam Mbulum ata ya, kàmala i kwàtaramà ya. A sir a dukw ana i gèzlèŇ ngar a ka, kàmala luvuŋ a, ar maràhà ŋa nda dukw bakal. I fata ya ka, a wir a aà gèzlèŇ ngar hinne, tuwa à dzèr a aka are, agəra dukw bakal ana i gèzlèŇ ngar à tsiber a ya. Mbulum tèkedè ka, à sirik a a tèv ngar bìse. Gə mawàyà mburma Mbulum nda matàslà yam ana i tèv ngar a, a de a a gèzlèŇ ngar, adàbà ana "məmbèz Yesuw Kəla Mbulum ana a dzà dər adàbà kwa ya ka, a bere a gèzlèŇ

ԳՅԼԹՅՆՆ ԿԵԼԵ ԱՆԱ ԱԿԱ ՔԵԼ Ա ԲԱԿԱԼ ՆԴՅԵՐ Ա

kwa, à pìl a kwa a à bakal ana ki gewa kwa ya tserdze" (1 Yuhana 1.7). I dèba ña ya ka, a sir a ndzer kuda ka, "Batsàh kwa ña ihèr a sirik a a tèv gà bèzla ana gèzlèn tar ñgwala tsiye mbàña. Ñgat mala mazlākà gà na mesife tar masàsà ba ña ikaba ya ya" (Dìmis Davit 34.19). I dèba ña ya asa ka, bazlam Mbulum a gwa ka: "Araha gà mburma ana i sèmete a tar a ka, wele ana ñgat a hine a à gèr ñgar a bèd a, nda wele ana àrèv a de a ihèr a kèla pat adàbà dukw bakal a, nda wele ana a dzedzer a agèra bazlam gà ya" (Isaya 66.2). Mèzite Mesife Mbulum à mèr a à bazlam Yesuw ata a gèr, a gwa ka, "Kèla gà (Dèm ga), àrèv ma da aà kèr a tsà, yàa pèlak à bakal yak." Taña a dzele a aka tèv dìzl magèlawa ñana Yesuw a mèt ahèr a, nda mèmbez ñgar ana a dzà dèr agèra mèmèlè à bakal a, a sir a ka, bakal ñgar aka pèl asa mbàña. A ñget a masèrà duwa nda ndzer, adàbà Yesuw Kèla Mbulum ana a zla mesèwèrè are kwa aka ba ñgar a ka, a bere a bakal kwa tserdze. Ta ger mbèlak, ta ñgasl ñgat ka, adàbà dukw ana kàa gekwa ñgwala tsiye. Kàmala taña ya, Mbulum Batsàh kwa ña aka ge sèriyè aka gèr Kèla ñgar adàbà bakal kwa tserdze (Isaya 53).

Taña dzaydzay Mèzite Mesife a kwere a gèzlèn ñgar kuda. Adàbà pìngè ka, lùvuñ idèm hinne, àma kinèhe mèmbarà ña lèlè. Mèmbez Yesuw a ne dèr herre kàmala slewize ya (Isaya 1.18). "Mèzite Mesife ata na a díf a kwe a dèr i gèzlèn kwa ka, kàa nekwa gà bèza Mbulum kadèn a" (Ruma 8.16). A sèr nda ndzer, "Ku weke na aka gès ñgat nda gèzlèn ilik ka, a dzeye a tsà, àma a ñget a mesife ana à ndiv a tsà aà biybiy a. A mbùrùdara kwa i ahèr èbay sitene ya. Nda mèmèta kèla ñgar ata, a pèlakwa dèr à bakal, díte na kè ñgatakwa meziwè gà gèr kwa kuda ya. Kàmala taña ya na a dífekwa dèr ka, meme na ñgat a riñ ihèr a ge a kwe a ñgwal ña hinne ya" (Efesiya 1.7). Adàbà taña, kinèhe ka, mesife awiya ña na i gèzlèn ñgar a. Dàgà aà kinèhe ya asa ka, a vil a

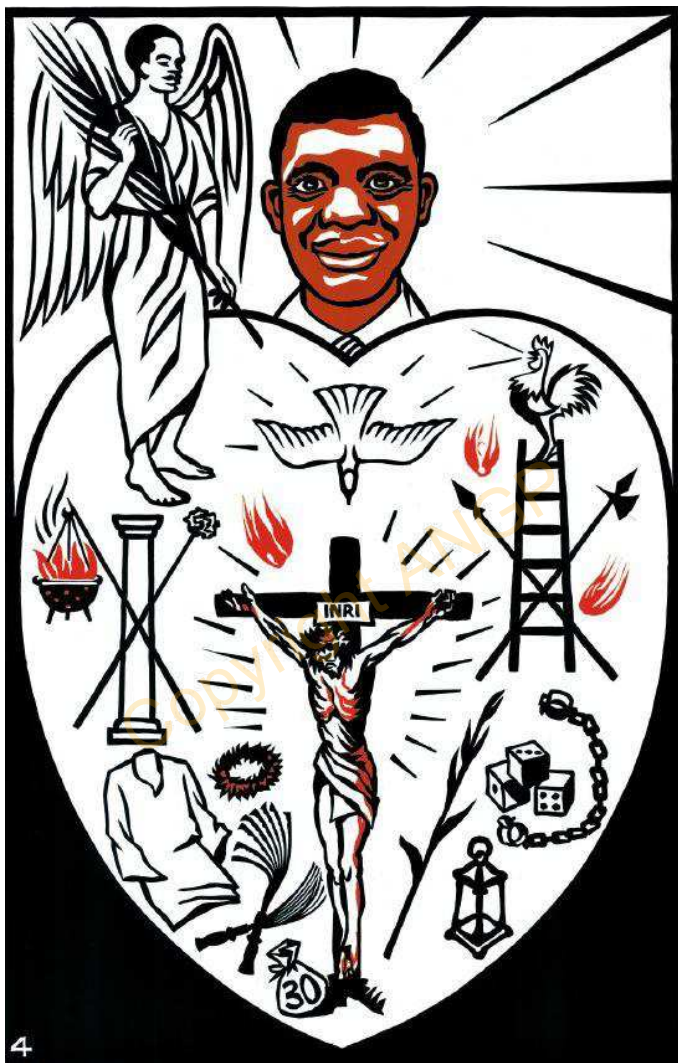
vatwa a gà dukw bakal ana ba ngar a waya aà mege ya asa tsà. A waya Mbulum kuda, wele ana a làh meweye kwa ya. Avukw ana a waya dukw gər àhèd nda megè imir nana ikəka ya, a waya ka, megè meslire a Mbulum ivad.

Ika futu aaha, gà dukw dala kàmala megwede ya ka, bakal ngar ana a gewa ya, tar kinèhe ka, aà guva gèzlèh i bəra kuda. Asa ka, ku mege ti tike bəlarì aka sitene, aà madara idəm a ka, a tsàhən ahər tsidze, dite a gès tsà. I hud madzàlà gà gər ngar ka, a de a a ba wele ata a mbəl a hiwye mbà. Adàbà taŋa na Yesuw Kiristi a gwada a kwa, kaslum, hamum ka, agəra sitene ana mala gùvəl kurum a, dite ngat tèkedè, a vel a aà kurum a ya.

4. WELE ANA TAA MATA AKABA NDA KIRISTI YA

Futu aaha a dif a ka, à wele ana aka ngat mendze ana zayzay à ndiv a tsiye ka, adàbà mekide ana ta kəd Yesu Kiristi Batsàh kwa ana a mbala à kwa ya ya. Adàbà a sle a aà megè zlapa tsà na kinèhe ya, say nda məmèta Yesuw Kiristi Batsàh kwa ŋa ana a mèt aà dizl magèlàwà ŋa ata ya dekdek pəra. Adàbà məmèta ngar ata ka, dukw gər àhèd a ne taf masak ŋa na a tèv are ngar a. Ar ka, kàmala ana tə ndwandway gà dukw ata aà dizl magèlàwà ŋa ya mbàŋa. Iye tèkedè ka, i ne kàmala wùr ana a mèt ahər a fata ka, dite a miyak à dukw gər àhèd a mbàŋa" (Galatiya 6.14).

Kàmala taŋa ya, a sər ndzer ka, Yesuw Kiristi nda gər ngar a zla bakal kwa aka ba ngar. Tə ndwandway ngat aà dizl magèlàwà ŋa ka, dite ka, bakal ma kwara kwa asa tsà, kàmala ana a kwere a gà məmèta asa tsiye mbàŋa. Ama i tèv megè dukw ana ngwal ŋa ya ka, taŋa

WELE ANA TAA MATA AKABA NDA KIRISTI YA

kwa riŋ ka, nda gà mesife, adàbà megizle ana ta gèzl ngat, ta ger mbèlak a, na a mbèl à kurum a" (1 Piyer 2.24). Mala megise ka, aka kèd ba ngar i tèv dukw gèr àhèd. Mbulum a gwa, "Gwim ka, kàmala na Mèzite Mesife a waya ya. Kàmala taŋa ya, ka tè zazamum megè dukw ana ba kurum a waya ya asa tsà" (Galatiya 5.16). A gwa asa ka, "Mèzite Mesife na a vèl a kurum mesife ya. Adàbà taŋa, say ngat na ma kwara kurum a" (Galatiya 5.25).

Ika futu aaha ndaka tsèke ahèr gùla ya ka, mendweŋe a riŋ ki ngeteriŋa. Kàmala taŋa ya, tè ndzèk gà petek ika Yesuw a, tè dòn ahèr. Ama asa ka, ki ngèt a a gà megwiymbed nda gà zèva ana ta gèzl dèr Yesuw a. Taŋa ka, adàbà sèriyè bakal kwa a dèd ka, aka gèr ngar. Ta gèzl ngat ka, adàbà bakal kwa, na dète ki ngetekwe a zayzay aà biybiy a. Gà Pilatus nda gà bèzla gùvèl ngar ta wala aà ngat a, ta gèzl ngat, ti tike aaka tùmbulum ndùzzwa ŋa. Ti ndiwider gèr nda adak avùkw mendiwidè gèr gura. Ti tike aà guvà ahèr mezime ngar avùkw zèva èbay. Tè dzàr gùrmits a bèd aka mid ngar, tè dzà ba aà meweie ihèr a asa. Ta gwa: "Wusa yak èbay gà Yahuda." Tè tafa ahèr tizle, tè zla guvà aaha ndefiŋa ya, tè lakar dèr aka dala gèr ndàf. Ta gèzl aà gèr aà gèr. Ta wala ihèr a fit ka, tè da dèr a tèv mekidè kufa.

Adàbà gà mìsle ngid riŋ hinne na ta gwa, tar ti ne gà bèzla megise ya. Tar ihèr ta ge a meheme i tèv gà mburma Mbulum. Tar ihèr ti zim a madàvèl ana kàmala slu ba Batsàh kwa ŋa ya, ti zèmbede a à Mbulum nda dìmìs. Ama tar ata ka, gà ndzer ŋa tsà, adàbà megè imir tar ka, ngwal ŋa tsà. Kàmala taŋa ya, tà kid a Batsàh kwa ŋa masula ŋa kèlapat asa. Yesuw a gwa: "Adàbà gà na ti zeliŋŋa, Batsàh ga ŋa, Batsàh ga ŋa ya fit tsà na ti de a a mekwere Mbulum a. Say wùr ana a ge a dukw ana a tsàhèn aà Tsir gà ana i gèr ŋa ya dzekwiŋ" (Mata 7.21-27).

Kiywa a riŋ aà huɗ futu ata ki ngeteriŋa asa mbàŋa. Kiywa ata ka, biy Yudas ana a dzàwa adəm siŋgwè ya. Adàbà taŋa, a ge daf aà Yesuw, a kal à ngat aà kur siŋgwè dzik màkər, adàbà meèweke siŋgwè na a ge à ngat guluf, a ràhar a gèzlèŋ, na dīte a ge dukw ana ngwala tsìye ya.

Gà làlampà nda tsitsirbè, dīte nda gà dukw ngid ana pàmpàm kər ihər ki ngeter a ya ka, gà dukw ana gà bèzla gùvəl ta ndzəkara akahər ana ta gès Yesuw ndaàvəd a. Tsetse tèkedè ka, gà bèzla guvəl na ta ge aka petek ngar, aà mandèvà à bazlam gà bèzla mèmà à guma Mbulum ana ti tsik aka gər ngar a: "Tar ihər ti dzèye a ba petek gà ika màgər tar, ti ta ge a tsetse aka tumbulum gà" (Dimis Davit 22.19). Tè ndzakara gà dukw aà Yesuw a fit, ta gwa, "A sàs a mèt wele aka, ma ne èbay mèt tsà."

Mburma tserdze ta waya ka, Mbulum mi pise a tar àhəm nda dukw mezime, nda yam, nda mandzà zayzay. Ama mahənar gər a bəd ka, a sàs a tar tsà. Gà àsiŋ a riŋ, ti yehe a Mbulum ka, i tèv ana duwa a sle a ter a ya, kige tsà, làbara duwa a wis a ter a gər a òkdek pəra. Ama taŋa na lèlè ya?

Ika futu ka, ki nget a a gà suwal asa. Adàbà sliwdze duwa ilik a daha, èbukw a ger suwal aka wèlèbè Yesuw, gà mambèz nda yam tə zlàlarrà i bìye ŋa ya. Dīte ələk gungwazl a tuwa ka, Piyer aka ndavaya à Yesuw ika mid dèm ata a gewa megè imir i ga ata ya. Ama i dəba ŋa ya tsara ka, a mbəd à gèzlèŋ ngar, a tuwa, tuwa yemere. Kər ana kà dīfewa à Yesuw a gà mburma nda bazlam yak, kige tsà, nda megè imir ana kè gewa ya beye? Tsəna ki ge a magəɗa aà medifè dər a? Yesuw a gwa: "Wùr ana a gwede a ika mid mburma tserdze, i sər Yesuw a ka, iye tèkedè, i ti dīf a à ngat ika mid Mbulum Tsir gà ana i gər ŋa ya. Ama wùr ana a gwede a ika mid

mburma tserdze, i sər Yesuw tsiye ka, iye təkede, i ti dif a à ngat bāv tsà, na ika mid Mbulum Tsir gà ana i gər ɲa ya mbèete" (Mata 10.32-33).

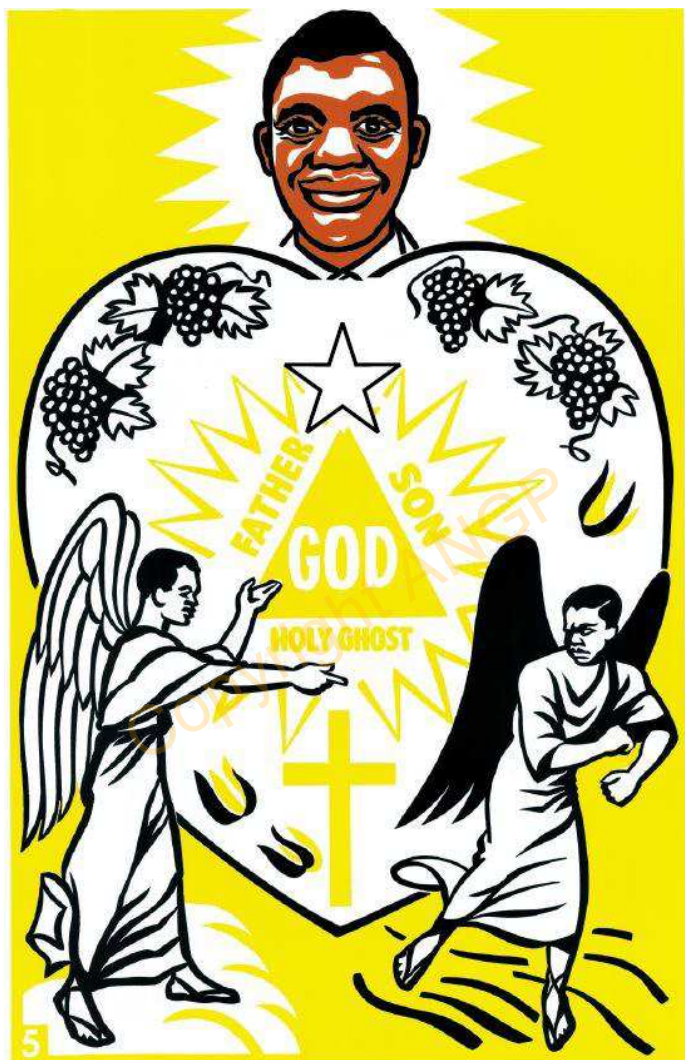
Yesuw a gwa asa: "Wùr ana a zle a dizl magèlàwà ɲana kàmala ana i ti zle a dər mbà ya, à dif a dər aka iye ya tsəka, a sle a aà mendze i tèv ga tsà asa mbàɲa" (Mata 10.38).

Manɲàyà ba ika gər gà na tà gis a ba Yesuw Kiristi, tar mandzà ɲa ka, kàmala ika kuvəl a.

Ŋgat a ne ka, kur ana mesife idəm, Mbulum a zla ya. Na bəla mesewere are a riɲ, kige tsà duwa a wisin gər a ka, aka ne tèv mezleke iye. Yesuw ka, mala mekesle iye, dite mala mimbilè à iye asa mbàɲa. A be a à iye ihər gà dukw ana gà ndzèdɛ ɲa hinne ya.

5. GƏZLƏŊ A NE KA, GA MBULUM

I huf futu aaha a dif a ka, à gəzləŋ mburma ana məbàrà ɲa lèlè tsəfaɲɲà ya. Wele ata ka, mala bakal ana Mbulum a mbəl à ngat nda ngwal ngar ana a zà dər gà dukw tserdze, a ndzer are tsəhe ya. Ŋgat a ndze a ka, aà biybiy, adàbà Mbulum aka mbəl à ngat, dite ar tsəfaɲɲà, a ne ga ana gà Mbulum Batsàh Tsir kwa nda Kəla ngar, dite nda gà Mèzite Mesife ti ndze a idəm kàmala na Yesuw Kiristi a tsik a: "Na wùra ana a weye a iye ya ka, a ti dzè a gürmits a bəd a dukw ana i tsik a ya mbàɲa. Tsir gà a ta weye a ngat, dite ka, mər miì dere a miì ndze a nda gà ngat" (Yuhana 14.23). Ama i tèv Mbulum ka, à zlib a à wele ana aka hənar à gər a bəd a, a piser a àhəm asa mbàɲa, dite adifer a à metsəhe nda zləm Yesuw Kiristi asa mbàɲa.

ԳՅԼՆՂ A NE KA, GA MBULUM

Kàmala taɲa ya, gèzlèŋ aka ne ga Mbulum ana mandza ɲa nda mesife ya. Gà dukw bakal ka, tàa dara idəm a kweliŋ. Adàbà gà dukw dala ana pàmpàm ta gèsawa àhəm aà sitene ana ɲgat tsir gà bèzla pàrsa ya ka, tàa da. I tèv mendze gà dukw dala ata na Mèzite Mesife mandzà ɲa idəm kinèhe ya. Malàhalàh ɲa dze ka, gèzlèŋ ga a gewa ka, gà dukw ana ɲgwal ɲa tsà, a ne dukw zlaŋgatsak a. Ama kinèhe ka, aka ne "kàmala dizl daf ana a we a dukw ana ɲgwal ɲa ya. Gà dukw ata ka, mawàyà ba ana gà mburma ta weye a ba ya. Mangàyà ba, nda matàslà yam ana i gèzlèŋ tar a. Tà gis a gèzlèŋ i tèv gà dukw ɲgid a pàmpàm. Tà gis a mburma lèlè, ta ge a ter a ka, dukw ana ɲgwal ɲa ya. Tar ka, gà mburma ana gà ndzer ɲa ya. Tar gà bèzla mahènà gər, ta kwere a ba tar lèlè" (Galatiya 5.22-23). Gà na ta ge a kàmala taɲa ya ka, tɔ tsàhən aà gà Mbulum nda gà mburma ka, hinne. Kàmala taɲa ya, tàa ne kinèhe ka, ahər dizl daf ana ɲgwal ɲa, a we a manàhà duwa ka, ɲgwal ɲa ndzer a, adàbà Batsàh kwa ɲa Yesuw Kiristi. Dukw ana a ne makàhà ɲa aka gər manàhà duwa ya ka, naha: "Ndzum i tèv ga, kàmala ahər dizl daf ana màndzà ɲa aà dizl ɲa ya, dite iye tèkedè, i ndze a i tèv kurum" (Yuhana 15.1-10). Kàmala taɲa ya asa mbàɲa, ar ihər a dzele a gà gər aka bazlam Yesuw Kiristi ana i gèzlèŋ ɲgar a. Mèzite Mesife Mbulum ibam, maràhà ɲa i gèzlèŋ ɲgar. Adàbà taɲa na a sle a aà mekwere a ba ɲgar i tèv meèweke gà dukw ana ɲgwal ɲa tsiye tserdze. Adàbà nda ndzèda Mèzite Mesife ata ka, a sle a aà mede a kàmala na Mèzite ata a difer dər a. Adàbà mendze ɲgar ana a ndze a ya ka, say nda dukw ana are ɲgar a ɲgatar a, kige tsà, na a tsaraka ya dekdek tsà, àma a ndze a ka, nda megise ana i gèzlèŋ ɲgar a. Adàbà wele ana aka gès Yesuw Kiristi nda gèzlèŋ ɲgar a ka, a sle a aà mimbè aà gà dukw bakal gər àhèd. Adàbà ɲgat ihər a ndze a asa ka, nda madzàlà gà gər, a ɲgatawa ndzèda ɲgar ka, i madzàlà gà gər aka mimèra Yesuw Kiristi ana a ta mère a ya, adàbà mimè ɲgar ana à mère a ya ka, aka à

meslele bìse. A ndze a ka, nda mawàya mburma Mbulum, i hud taña ya asa ka, a ndze a ka, aà biybiy asa mbàña.

"Mangàya ba i tèv gà na gèzlèn tar tsəfaŋña, bakal tar a riŋ tsiye, adàbà tar ka, ta ŋget a a Mbulum nda are tar" (Mata 5.8). Ku mege əbay Davit ana akahər ata limana ŋgar a riŋ hinne ya tèkedè, nda gà ku mege məmbà aà gà bəzla gùvəl ŋgar ana ika gər àhəd fit tèkedè, a sər, iye mala bakal. Adàbà taña, a wideye aàba a Mbulum i hud gèzlèn ŋgar. A gwa: "Mbulum Tsir gà, giŋ gèzlèn awiya ŋa, dite ka viliŋ Mèzite Mesife yak asa, dite i zezem a vatwa yak ser lèlè" (Dìmis Davit 51.12). Wùra a riŋ na dite ka, a bere a gèzlèn lèlè ya tsà, nda gà tsà, na a ge a gèzlèn ŋgìd nda ndzəda ba ŋgar a ka, a riŋ tsà. Ku mege weke na aka ge dukw ana ŋwal ŋa tsiye ka, bəlari a dere a a tèv Mbulum a nda madzàlè gà gər aka məpələ a bakal a, dite a dīfer a à bakal ŋgar, a miyek a dər àba ya. I fata ka, Mbulum a viler a gèzlèn awiya ŋana kuɗa. Say ki gekwa kamala ana Davit a ge ya, a daha, a dīf à bakal ŋgar a Mbulum, dite aka ŋgat gèzlèn awiya ŋa. Mbulum ka, a riŋ à zlək a wele ana aka ge bakal ka, a dere a, a dīfer a à bakal ŋgar ata, na dite à piler a dər a. Ama na ki yehe a vatwa aà menè à ba yak ŋwal ŋa i tèv yak nda ahər yak ka, a ge a ŋgùlùm tsà. Mbulum a ndze a nda gà kər ka, say i tèv ana ki gis a bazlam ŋgar a, a gwa ka: "I bere a kurum nda yam ana zayzay lèlè ya, dite ki ndzwim a tsəfaŋña ya. I bere a aà kurum aruwaŋ a nda dukw ana ki geye nda ahər yak, ki zembede a dər a. I vil a kurum a gèzlèn awiya ŋa, dite i vil a kurum a àba Mèzite ana awiya ŋa ya asa mbàña. I zle a aà kurum gèzlèn ana makula ŋa ya, dite I vil a kurum a gèzlèn ana lifèdīde ya, a ndze a nda gà slu lèlè ya. I tike a Mèzite Mesife gà a ba kurum, na dite ki zezemwim a məpələ àhəm gà lèlè ya" (Ezekiyel 36.25-27). Kàmala taña ya, na a ne masla awiya ŋana Mbulum

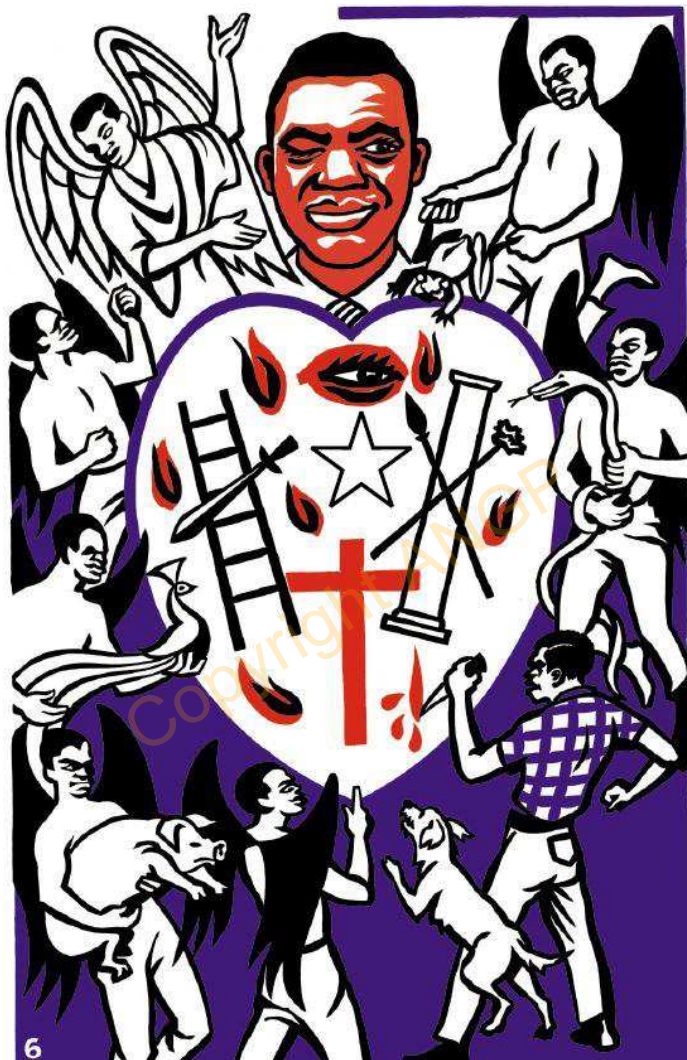
a gès nda mburma, a ge ahər gırde ka, nda mambəz
Kəla ngar Yesuw Kiristi.

I hud futu aaha ka, gawla Mbulum a riŋ idəm asa
mbàŋa. Gà gawla Mbulum ata ka, gà na ta ge a megè
imir, tə slər tar aà megè imir, adàbà gà na tar ihər ta
veve a mesife ana à ndiv a tsà aà biybiy a, ti ndze a bise
i tèv gà na te ge a magèda a Batsàh kwa ŋa ya.
(Ibərani kwa 1. 14, Dìmis 34.8; 91.11-12, Daniyel 6.22.
Mata 2.13, Gà Bèzla meslire 5.19; 12.7-10)

I tèv futu ata ka, sitene a riŋ bise nda gèzləŋ asa mbàŋa.
Ŋgat a veve a ka, aà wele ata a mbəd à madzàlà gà gər
ngar i tèv mendze ngar ana ndedīŋa ya hiywe pəra.
Adàbà taŋa wàkità Mbulum ar ihər a gwede a: "Kaslum
ba kurum, kà ndzum nda metsèhe lèlè, adàbà èbay
sitene mala menè are kurum a riŋ à siweye a ika mægər
kurum kàmala azil ana à ngiriz a, a yehe a dükw mezime
ye" (1 Piyer 5.8). Pat ngid ka, èbay sitene ata a ne à ba
ngar tèv dzaydzay, aà məbànà gà mburma Mbulum
zləmàna. Na kàa kaslakwaba tsəka, ki didəkwe a ika
vatwa Mbulum a. Adàbà taŋa, wàkità Mbulum a gwa:
"Məsakum à èbay sitene, dite a vel a à kurum a"
(Yakuba 4.7).

6. MADZALA GA GƏR I GƏZLƏŊ SULA

Araha na futu wele ana a riŋ ihər a ge a àrèv aka dukw
ana ngwal ŋa tsiye, a mbəd gər a dəba ya. Are ngid ilik
ka, aka mehindike akaba. A pat taŋa ka, à metikè ba
mala megise ana aka ye ba, megise i gèzləŋ ngar asa
mbà tsiye. A dzele a mesife ngar asa tsà. Are ngid aaha
a zeha ilik a ka, à fir a dər ikaba ya lèlè, hwarwa a ger a
asa tsidze, a waya ka, megè mähaw nda dukw gər
àhəd. Dzaydzay ana i gèzləŋ a ka, ar ihər a nìkid a ihər a.

MADZALA GA GƏR I GƏZLƏŇ SULA

I fata ya ka, mesèwère are ana à sèwèrewa adàbà Yesuw Kiristi ndedíja ya ka, a pat ihər a lèlè, kàmala ana a pàt piŋgè parakkà ya asa tsà. Wele aaha ar ka, i màgèr gà dukw ana ta bene a mburma ya hinne. A riŋ a gewa àba gà duwa zàakwa zàakwa a vùkw ana a delewe a àba sitene ana ngat mala mabànà mburma ya. A dzè a aaka zləm a Mbulum asa tsà, adàbà ana a dzà zləm ka, a dukw ana ar ihər a bebe a ngat a dèkdèk pəra. I fata ya ka, ku mege a dere a a ga Mbulum a kèla pat tèkedè, ku mege maàkàha mawàya dukw gər àhəd ana i gèzlèn ngar a tèkedè ka, diriŋ aà Mbulum a. Mawàya mburma ngar ana piŋgè ya ka, a riŋ ihər asa tsà. Gà mawùsàwus ana i gèzlèn ngar a ka, dukw ana ngwala tsiye ar ihər a delewe a i gèzlèn ngar a. Dìzl magèlàwà ŋana tèkedè, aka ne aaka mibè duwa kuda. Aka dzà ba aà medzedzere i tèv megise ngar a asa, aka miyak à magàwàba nda gà mburma Mbulum ana i tèv meheme ya. Meme na mede ngar nda gèzlèn ngar a ndza ndedíja ya ka, aka mətsar gər. Adàbà ar ihər à zlèk a mala mabànà mburma ana ar ihər a dzè ahər a zləm i tèv ngar bise ya... A ta ngeye a ba nda gà mburma gər àhəd. A gis a madà a màgèr gà mburma Mbulum asa tsà.

Kàmala taŋa ya, zirìwè ana a díf bakal biy magèlà à gər a ka, a waya məmbədà à gər a hud gèzlèn wele ata. I fata ka, à siŋger a à ba ngar. Ar ka, kàmala mala mezezeme ana mimbile a mətsar gər, a sər a mbəl ka, adàbà ana a ndze are tsèhe a Mbulum pəra ya tsà. Ar ihər a waya makwàya àba nda gùzum. Malàhalàh ŋa a dzè ahər a ba ka, mburma na a bene a ngat a. A gweder a: "Tàma a megirive." Aka da kuda ka, a gweder a: "Sa ka, tsile ilik pəra." Kige tsà a gweder a: "Gùzum aaha ka, himmè, a kweye a mburma tsà." Kàmala taŋa ya, a se a ka, zləm a pəra kàmala yam ana a ziele a i dula ya. I dəba ŋa ya ka, a kweye a ngat kuda. Taŋa èbay sitene a tsiker a a zləm, a gweder a: "Masà ilik ka, à lèh a

duwa tsà." I fata ya ka, gà madzàlà gà gër ana ñgwala tsiye nda gà mezelme nda tèv muva, ta banawa ahër gà bèzla mezezeme ata ka, nda wirwir asa mbàña. Kàmala taña ya, a sàs a tar madà a tèv megè màhaw ana ñgwala tsiye. Əbay sitene a gwede a ter a: "Megè màhaw nda megè dukw bakal ka, taña ka, dukw bakal tsà. Megè bakal sik ilik nda megè dukw hwarwa (muva).ilik përa ka, taña ka, bakal tsà. Say ba kurum na a ge a medzibe gà dukw ata ya tsəka, mendze kurum a tsàhən tsà."

Taña na bèla gà dīyən ta be a ndaà gër kwa ka, ki slekwe a aà mepàlà a tar àhəm tsà. Ama i tèv ana ti ndzikere a gwastak aà megè ga ika gër kwa, na ka dalawakwa tar tsəka, taña bakal kwa hiywe. Nda tèv megè dukw ata ñgwala tsiye tèkedè, kàmala taña ya mbàña. Na kàa gekwa metséhe tsəka, a dekwer a a gër aà megè ña ya. Na kàa vèlakwa kèla ahër a əbay sitene ka, à gis a ahër fit kweliñ, na dite a dzè a kwa a a akwa ana a mbete a tsà aà biybiy a. Adàbà taña Mbulum a màkwaha à àrèv nda ndzer, a gwa: Ka zazamum dukw gà àsiñ gà gawla ana ta ge a ñgwala tsà pàmpàm a tsà. Mèrum àba i tèv bakal a. Say ka təkwa a tèv Yesuw Kiristi, batsàh Əbay ana a be a kwa a i ahër bakal a.

I huf futu ata ka, aslaka mburma a riñ ihër a ge a awis a gèzlèn ana ñgwala ña lèlè herrè ya. Wele ata a ne ka, mala mawàlà aà vatwa mazàzàmà Yesuw a, nda gà tsà ti ne gà bèzla megè ahër gùvèl. Ti yehe a gèzlèn mburma nda bazlam ana ñgwala ña tsiye. Wele ana aka mà a dèba ya ka, a sle a aà magèsà gèzlèn aà mawàlà aà mburma ya nda gà mangàwà gër a gà mburma asa tsà. Mawàyà mburma Mbulum tèkedè, aka nikid i gèzlèn ñgar a, a ge a magèda a mburma ka, a zà dər Mbulum ana a ge ñgat a. A ge a magèda a dukw ana gà mburma ti tsik a ya, nda gà dukw ana ta ge a ya tserdze. Gà dukw ata a ger a magèda kataya ya ka, a ne a dər be

gà mburma. I fata ya ka, à mè a a dèba. I fata ya ka, mesiwed ata a riŋ a ge a ga i gèzlèŋ ngar asa. Kàmala taŋa ya a sàmata, misle ngid aka ngat duwa, a zà biy ngar a ka, a ger aaka are tsàra. Dukw ana mawùràba ŋa hinne ya a sler a ka, gà matsèbatsèb nda megè àrèv à dzè ahèr a ba kudà. Ta ge a èbay i gèzlèŋ. Kàmala taŋa ya, sitene aka ngat kèla biye kwizikw hinne tsà tèkedè ka, hèrmaga ata kèlè ŋa ya à sikèh a kudà.

Tsam ka, kudà ihèr asa tsà, na meèweke singwè a de a a gèzlèŋ yak a, na ki ge a metsèhe a mepàlà àhəm Batsàh kwa ŋa Yesuw Kiristi tsiye. A gwa: "Ndzum nda metsèhe, kà hamum a mbulum, dite ka tɔ dèdum aka mabàzà za èbay sitene tsà" (Mata 26.41). "Say wele ana a gwede a, waytsà iye mehitsu ŋa ika vatwa mbulum dzèŋŋe ya ka, say ma ge metsèhe, tsèka, a ti did a ika vatwa Mbulum a" (1 Kurintiya 10.12). "Dùwaywim ba nda gà dukw ahèr ana tserdze Mbulum a dzà a kurum a, ka hitswim dèr aslèka aslèka, lèlè aka mid èbay sitene ana a waya a beze a kurum a za nda wirwir ngar zlèmana ya, na dite ki ngetwim a ndzèda, ki ngirzlwim a ya" (Efesiya 6.11-18).

7. GÈZLÈŊ WELE ANA A MBÈD GÈR A DÈBA I BAZLAM MBULUM A YA

Futu aaha a díf a ka, à gèzlèŋ wele ana a mbèd gèr a dèba i bazlam Mbulum a ya. Ama aka ngat duwa hinne sik ilik, aka sèr bazlam Mbulum ka, ngwal ŋa. Aka gaw ba nda Mèzite Mesife Mbulum. I dèba ŋa ya ka, a mà dèba asa. I huđ futu ata ya asa ka, a pàt ka, à gèzlèŋ wele ana aka pèl à bakal ilik tsidze ya. Ku mege tà tsiker bazlam Mbulum lèlè tèkedè, a waya aà megise nda gèzlèŋ ngar tsà, a zezem a megè dukw bakal ngar ata hiywe pèra. Wùra ana a tsèl à segeme a gèr, aka

niw bazlam Mbulum a ka, taɲa mandèvandèv mendze ngar ngwal ɲa tsà ndeyndey. Duwa a lembede a ba i tèv ngar asa tsidze.

Ama Yesuw Kiristi nda gèr ngar ka, aka tsik bazlam aka gèr wele ana a mbèd gèr a dèba ya. A gwa ka: "Na tàa dalawa sitene, aka dara i ba mburma ya ka, a de a aka mandazla a dala, gurùŋ gurùŋ a yehe a riŋ tèv mendze ana a sàsar aà mendze adəm a. Na aka ngat tsèka, a gwede a: 'Ŋgùlùm i mbid à gèr a tèv ana i dara idəm a.' Alèka aka màra ka, a le a aà ga ngar ata mɛfàdà ɲa, kàzlàŋà malàmbàdà ɲa tits tits lèlè.

I dèba ɲa ya, a de a, a ti ndzikere a gà àsiŋ gà sitene ngid a tèsèla, aà mendze i fata, gà na gà ngwal ɲa tsà ndeyndey a. Ti de akabaha adəm a tserdze a fata. Zàmma tsèka, dukw ata à mè a aka wele ata mendze ngar ana a ge a ngwala tsà ndeyndey ya, à zè a dər na piŋŋè ya asa" (Luka 11.24-26). Dukw ata a le a aà medzibe gà mburma ata ya ka, kàmala ana ti tsik ahər i bazlam minew ata ya kadəŋ. Ta gwa ka: "Kəra aka vənaha ka, kədats kədats à mèh a à dukw ana a vənaha ya." Ta gwa asa ka: "Tàa bara wèdèliŋ lèlè ka, à mbid a gèr a dùluḃ, a mbede adəm a àba tambàlum tambàlum asa" (2 Piyer 2.22).

Kàmala taɲa ya, bazlam Mbulum a riŋ a díf a kwe a à dukw ana i huḃ gèzlèŋ wele aaha ya ka, parakkà. Gà dukw bakal ana ta bana ngat, tə rəh a gèzlèŋ ngar a ka, na ta kwere a ngat a. Ku mege are ngar tèkedè a pət lèlè ngwal ɲa kàmala mendze ngar ana piŋŋè ya asa tsà. Mèzite Mesife aka miyak à gèzlèŋ ngar, dite aka ba kàmala maadagur a. Adàbà gà bakal nda Mèzite Mesife ka, ti ndze akaba a i tèv ilik ɲa tsà. Adàbà gà tèv dzaydzay ɲa nda lùvuŋ ka, ti sle a aà megewe a ba tsà. A ge a ba tsà, na gèzlèŋ mala bakal a ne a ga Mbulum, dite i dèba ɲa ya ka, a ne a sləlak gà sitene asa ya.

7

**GÖZLƏŋ WELE ANA A MBƏD GƏR A DƏBA I
BAZLAM MBULUM A YA**

Gawla Mbulum ana a dif à bazlam Mbulum a mburma ya, a val ba nda gà megè àrèv tusswà mbàña. A mawa aaka à are a dèba, aka biy ngar ka, waagwa wele aaha a dzele a gà gər, aà mimbidè à gèzlèṅ ngar mbà tsiye. Kàmala kèla ata a dzele ya ka, alèka metsèhe a ta mimerre a gər a ka, aka ahər ana à kiv a gà wèdèlṅ a. "I fata ya ka, a waya mazèmà dukw ana gà wèdèlṅ aaha ti zim a ya mbàña, adàbà may ana a wir ahər a ya. Ama wùra a gès miviler bāv tsà asa. I fata ya ka, a dzà ba aà madzàlà gà gər aka mendze ngar ana a ndzawa i tèv tsir ngar a. A gwa, ngùlùm kinèhe ka, i mèh a ba, i diṅa, i mbid a gər a tèv tsir gà. Yàa da ka, i gweder a: Tsir gà, yàa ge bakal ika mid Mbulum a, dite ika mid yak a asa mbàña. Ama iye kinèhe ka, kàmala ana kèla yak a asa tsà. Adàbà taña, i tèv ana a ndze aà vatwa, aka à mendze a ma, a riṅ dīriṅ aà ga ya mbà ya ka, tsir ngar a ngataraha tsàra ka, a valaha a tèv ngar, a gès aàba ngat nda gèzlèṅ ilik, a pèlar à bakal ngar, dite a kəd sla batsàh ṅa adàbà kèla ata, a làmbadā ngat lèlè" (Luka 15.16-18).

Ama i hudf futu aaha ka, wele aaha à mbid a à madzàlà gà gər, a yehe a vatwa Mbulum nda ndzer tsà.

Mèzite Mesife na à zlèk a ngat, na dite à piler a à bakal a ka, a riṅ tsà. Adàbà wele aaha ka, aka nəs à gèzlèṅ nda megè dukw bakal fit. Aka dzà gürmits a bəd a Yesuw tsidze, na dite à piler a à bakal ngar, a bere a ngat parakkà lèlè ya. A dzele a dukw ana a gewa ngwala tsiye tsidze. Ar ka, kàmala wùra ana ika mendze are ya. Wele aaha ka, zləm ngar a riṅ aà metsereke, àma ku mege kataya tèkedè, a sle a aà metsereke a dukw ana Mbulum a ger a, adàbà ana ar ihər a wiz a ahər a duwa asa tsà. Are ngar a riṅ aà manggàtā a duwa, àma a sle aà menṅete a a batsàh biye ata kwiye ṅa a riṅ tsiye tsà. Biye ata ka, biy akwa ana a mbete a tsà aà biybiy a, à did a adəm a ka, a taña, a ndze a ka, hinne

asa tsà. A ge a bakal ngar ka, parakkà, hwarwa a ger a tɔ tsà. Adàbà sitene aka da a gèzlèn ngar, a riŋ idòm a ge a èbay i gèzlèn ngar, dèngavva kàmala èbay a na mandzà ɲa ika tèn mendze èbay ngar ana a kwere a dər mburma ya. Bèla a ge kataya ka, aka miyak à megè hala gawla zùkw tsà, adàbà ana ba ngar lèlè mɛbàrà ɲa tɛma ya. A ndzikid ba ka, nda dive ana nda bɛra ka, herrè lèlè ya. "Ama i huɗ ɲa kuɗa ka, atasl gà mɛmɛta nda gà dukw zlanɣatsak ana ngwala tsà ndeyndey a" (Mata 23.27).

Tsir gà bɛzla pàrsa aka zla tèn mendze Mèzite ngwal ɲana ndzer a. Gà dukw dala ata tserdze, kàmala megwede ya, gà bakal dze ka, ti ndze a i tèn ilik ɲa nda gà gà mɛbà dala ɲa. Tar na ta ge a èbay i gèzlèn. Ku mege mburma a waya mibè i dànggay ngar ata ya tèkedè, a sle a aà mibe a asa tsà, adàbà aka ne bele tar pɛra. "Adàba kurum kà sɛrum, na wùra a nis a à mɛpàlà àhɛm Musa, bèla gà mburma sula, kige tsà màkər tàa ngatar aaka dīgirgìr ndzer ka, say tà kid a wele ata a biye daw fit, a ndze a ter a are tséhe tsidze. Na tàa ga à gà mburma nda tèn mɛpàlà àhɛm Musa kataya seyɲ ana, sakwàn nda wùr ana a niw a bazlam Kəla Mbulum a ya? Na wùra aka niw bazlam ngar ata, nda gà bèla a niw a mɛmbèz ngar ana a díf dər à masèrà ba gà Mbulum nda mburma, a ne tsədaŋɲà ivad a, dite ka, bəsənnà à fir ahər a kàmala za ya, nda gà bèla a ndeveye a a Mèzite Mesife Mbulum ana a ger a ngwal ɲa ya ka, a nget a sèriyè Mbulum ana mawùrà ba ɲa ya ndzer kadèn" (Ibɛranikwa 10.29-31). Dzeŋge asa 2 Piyer 2.1-14).

A kər ana ki dzeŋge a wàkità aaha ya, na bèla gèzlèn yak a ndza ka, kàmala naha ya mbàɲa ka, say ki wideye a a tèn Mbulum dàgà ara i huɗ gèzlèn yak a. A sle a aà dukuməɲa, aka waya ka, a mbil a à kər, a sle a aà mɛpèlà à bakal yak, a bere aà kər bakal a tserdze. Say

ki dere a aà medifè à bakal yak a ka, nda mèmèdà à madzàlà gà gər yak a tèv ngar nda ndzer. Dara bìse a tèv Yesuw a, kàmala mala dukw ba ana a da a tèv ngar nda gà mewideye ya: "Na mege kàa waya ka, ki sle a aà mimbile a iye te" (Markus 1.40-43). Ama na kàa waya tèv lùvun, a zà dèr tèv dzaydzay ña ka, à sikhèhek a à makùlà gèzlèn hiywe pèra, ki sle a aà menget a mezlèke kige tsà madzàlà gà gər aka dukw ana Mbulum a gwa i sida ya ka, a riñ a asa tsà. Ki dzeyiña, adàbà na kà waya mèmètà ika mesife ya hinne ivad a, nda gà kà waya lùvun ika dzaydzay ña ya asa mbàña. "Adàbà na wùra aka ge bakal ka, à mit a dər. Mèmèta ngar ata a ne ka, kàmala dukw mayàba ngar a" (Ruma 6.23).

8. MÈMÈTA MALA BAKAL ANA A MÈT A

I faha ka, kàa lekwe a aà futu wele ana bakal a kula à ngat, aka à mimitè dər a kudà. I fata ya ka, ar ihər à sèwèr a are hinne, gèzlèn ngar tèkedè, a ge a magèda a mèmèta asa mbàña. Mèmèta a le ngat ka, aka tèv ana a ndze adəm a tsà. Ngat ña tèkedè, a waya na à mit a ya tsà asa. Mèmèta ihər à gis a ngat ka, are ngar ihər a ngeteriña, a ger a magèda hinne asa. Mangàyà ba a dukw bakal tèkedè, ar ihər asa tsà na kinèhe ya. Magèzùwàr akwa ana a mbete a tsà aà biybiy a aka gès gèzlèn ngar. Taña haa kinèhe, a fər aà Mbulum kàmala za ya. A waya mahàmàr na kinèhe ya kudà. Ama ku mege mawaya tèkedè, a le a aà Mbulum tsà. Ti sle a aà malèma akaba nda gà ngat asa tsà. Gà masla ngar ana tə zəmawa akaba dukw gər àhəd tserdze ya, ta ge a magèda mbàña. Ta waya mimèreha à àrèv nda gà bazlam tar ata tèkedè, àma ti sle a aà mazlàkà ngat asa tsà. Gà meèweke nda mawàyà singwè taa ge èbay i gèzlèn ngar hinne. Ama gà dukw ata a yahar gər a tserdze ka, a ger a ngùlùm asa tsà na kinèhe ya. Ti sle a

aà mimbile à mesife ngar asa tsà, ku mege meme tèkedè ka, duwa a riŋ a ger a ngùlùm tsà, a sle a aà mesikèher a à mandza aà bəra ngar asa tsà mbàŋa. Ɔŋgat ka, madàna ŋa aka ndəv, a waya madzàlà gà gər aka bazlam Mbulum, àma a sle a aà mimère a asa tsà. Adàbà sadàn aka nəsar à metsèhe fit kweləŋ.

A ne aaka ka, kàmala ana a waya duwa tserdze akahər ata ya pəra. Gà dukw ata a waya ya ka, na a ndza dər dā ika gər àhəd a. I fata ya ka, tar ihər ta wele aà ngat a. A sàmata ka, gà bəzla pàrsa ana ika gər àhəd a ka, ti sle a aà mazlàkà ngat asa tsà, ku mege i tèv dukula ya tèkedè ya. Ar ihər à mèrre a gər a na kinèhe ya. "Na sèriyè Mbulum aka gès wùra ika midf ngar ka, waya ba ngar a" (Ibəranikwa 10.31).

Aka biy ngar ka, a yehe a masèràba nda Mbulum, na dīte ələk à mīt a mbà tèkedè ya. I fata ya ka, vatwa manggàtə məpəlà à bakal ka, a riŋ asa tsà, aka ndaha a dəba. gà mburma dəbuw hinne, na ta mata ka, ta nget a məpəlà à bakal asa tsà na ika midf Mbulum a ya. Adàbà taŋa, ngùlùm ka yakwa Mbulum i tèv ana kwa a riŋ nda are kwa mbàya ya.

I huƒ futu aaha, mala bakal ata a niw ngwal Mbulum ana a ger a dàgà piŋnè nda mawaya ngar ana a waya ngat a ka, à dzè a zləm a bazlam ngar asa tsà. A vùkw ana Mbulum a sle a aà maraha à àrèv, a tsereke a ka, bazlam mala meger sèriyè ana ar ihər a tsiker a ya. A gwadar ka: "Kurum ka, dum i tèv ga ya, Kurum gà mburma ana Mbulum a vəl a kurum mezelme ya, dum a akwa ana a mbete a tsà aà biybiy a. Adàbà mbulum a ge tèv akwa ata ka, a gà əbay sitene, nda gà gawla ngar" (Mata 25.41). "Ku mege weke à mīt a ka, sik ilik dukw ngar. A mèt ka, dīte i dəba ŋa ya, a de a aka midf sèriyè Mbulum kudā ya" (Ibəranikwa 9.27).

МӨМӨТӘ МАЛА БАКАЛ АНА А МӨТ А

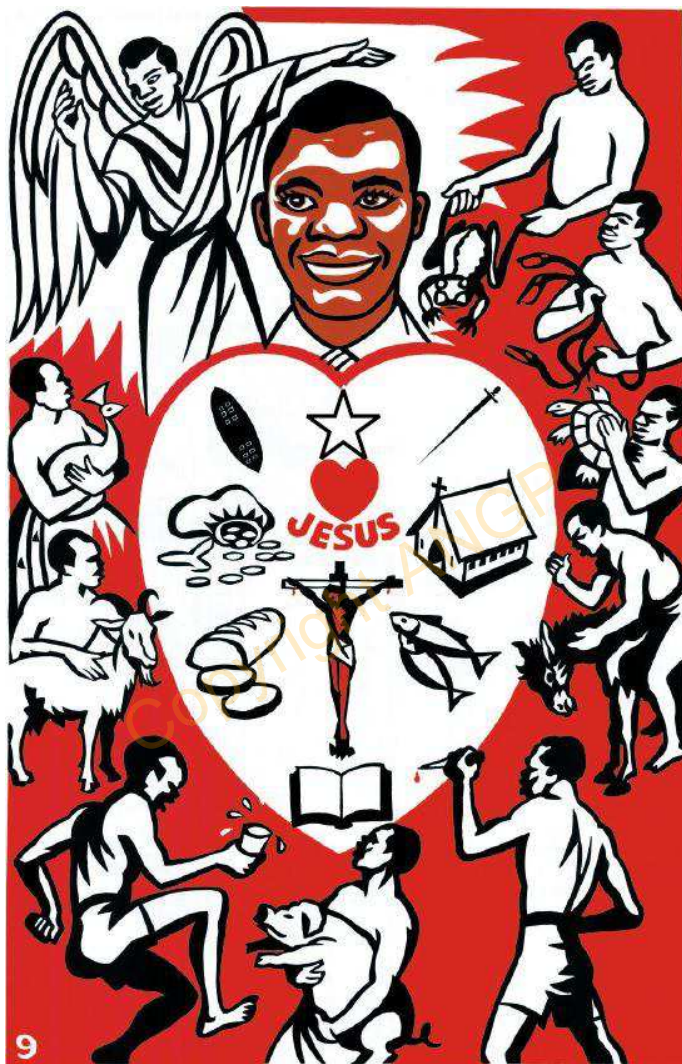
9. GƏZLƏŇ WELE ANA AKA MBA AA DUKW BAKAL GƏR AHƏD A

Futu aaha ki ngetekwer a ya ka, mala mazàzàmà Yesuw ana a mbà aà dukw bakal gər àhədf ana tserdze, gə sitene ti dzik a dər à ngat a. GəzləŇ ngar a ndze a bəŋbəŋ lèlè nda tèv megise haa pat ana mendze ngar da ika gər àhədf aka ndəv a. Ama aka mbà aà dukw bakal gər àhədf, adàbà Yesuw Kiristi. "Ňgat a dzèhe a are ka, a tèv Yesuw ndàslsla kèla pat. Adàbà megise ngar ana kè gəs a ka, Yesuw Kiristi na à lèher a aka midf, haa a tèv mendisle ya. Adàbà taŋa a miyak àba à gə dukw ana tserdze ta ngeye a ngat teztez a. A gwàtsaka àba à gə dukw bakal ana ta gese a ngat nda ndzədf ya mbàŋa. A mər àba, a da aka midf aka midf nda mivele sah lèlè, a ndze a a tèv ana a de adəm a ya" (Ibəraniqwa 12.1-2).

Gə sitene nda gə gawla ngar ka, tits na ti lewa a gəzləŇ mala megise ya. Ti yehe a vatwa aà madà adəm, àma ta ngat vatwa ŋa tsà. Gə magèlè à gər nda meəweke siŋgwè, dite nda mezelme nda tèv muva nda gə àsiŋ gə dukw ana ngwal ŋa ya tserdze, tar riŋ aà megè wusa i bəra ya.

Na a mbədf ba a vùkw dəvar ka, hezwèŋè. Adàbà bakal ka, a pet a parakkà kèla pat tsà, a waya makàhà ba nda wirwir, dite à mbidf a àba pàmpàm.

Ama mala megise ana a kesle a ba ngar ndzer a ka, a sərawa, bakal makàhà ŋa a riŋ. Ku mege ti tsikar kàmala gawla Mbulum ana à pèt a à dzadzay a tèkedè, a siriŋa hiwye. Adàbà gə bazlam Mbulum nda Mèzite Mesife ngar ti ndzer a aka midf aà megè dukw ana ndzer a tserdze, ti zlèk a ngat aà masèrà ikaba gə dukw ana ngwal ŋa ya, nda na ngwala tsiye. I hudf futu ata ki

9
GÖZLƏŃ WELE ANA AKA MBA AA DUKW BAKAL
GÖR AHƏD A

ngeter a a wele ana à giriv a ya asa mbàrja. Wele ata ka, ar nda gà dukw masà duwa i ahèr nda gà gùzum idàm na a sàsar mibene dər àba mala megise ya, dite nda gà mangàyà ba a dukw gər àhèd nda gà mekweye. Gà dukw ata tserdze ya ka, à lèh a duwa a mala megise ana aka vèl ba ngar a Mbulum a tɔ tsà. Aka mèt dər akaba nda Yesuw Kiristi i tèv gà dukw bakal nda dukw gər àhèd a tserdze. I fata ya asa ka, a ngèt a ndzèda àà mandzà nda Mbulum bise.

Misle ngid ka, a ger a awis. Kàmala tarja ya na gèzlèh wele ana a ge a magèda ya, a kulawa hinne, dite a tsik a bazlam ana ngwala tsiye. Dite asa ka, gà na ti tsik a aà kər a duwa, nda gà na ta walawa aà kər a ya, nda medzibe gà na megise tar a riŋ lèlè tsiye, dite asa ka, nda gà na ta gwede a, waytsà mər ka, gà bèzla megise, àma tsàatsa ka, tar gà bèzla megise nda ndzer tsà. Tar ta ge a awis a mala magèsà Yesuw Kiristi kèla pat. Ama mala megise ata a mawabaha à àrèv ka, nda bazlam Yesuw ana a gwa ka: "Mangàyà ba i tèv kurum, na bèla gà mburma tàa ndavaya a kurum, ti ne a kurum a are, ti tsik aà kurum a dukw ana ngwal ŋa tsiye, hərəts hərəts nda pàrsa, adàbà ana kurum gà mburma gà ya ka, mà tsèb akurum tsidze. Ŋgeywim ba hinne, gèzlèh kurum ma ndza ndəfakkà ivad, adàbà Mbulum a ta vil a kurum a dukw mayà ba kurum i gər ŋa i mbulum ka, batsàh ŋa..." (Mata 5.11-12).

I fata ya ka, bakal i ba mburma, kàmala megwede ya ka, iye metikè ba mendze ana piŋnè i ndza ya ka, ar i ba gà mbà, nda gà sitene, tar riŋ ti yehe a vatwa aà mandzèkà ikaba gà mala megise ya, nda mawàyà mburma Mbulum a. Ama ka, a sle a aà metsikè nda parakkà ŋa: "Weke a sle a aà masàsà ikaba kwa nda gà Yesuw Kiristi ana a waya kwa ya? Ku mege duwa, ku mege mesèwère are nda gà ku mege mayàhà àhəm aà mburma, ku mege may, ku matawak, nda gà tsà

mawùrà ba duwa, kige tsà megè tà kid a kər nda mäsalamà tèkedè ana, duwa a riŋ na a sès a ikaba kurum nda mawàyà ba Kiristi ya ya? ...Ama i huđ gà dukw ata tserdze ya ka, kàa mbàkwa ahər, adàbà ndzèda wele ana a riŋ mandzà ɲa nda kwa ya" (Ruma 8.35,37). Mala megise ata aka tike akaba andiw gùvəl i tèv Mbulum a fit. Adàbà taŋa, a ge a duwa tserdze ka, nda ndzer. Aka ngat ndzèda i huđ gà dukw ana ta geyera ba gà ngwal ɲa tsà kəla pat a. Kwa kinèhe tèkedè, nda ndzèda Mèzite Mesife ana ka mbàkwa aà gà dukw bakal ata ta bene a kwa zləmana tserdze ya. Ama ka sərakwa, Kiristi ana mandzà ɲa i ba kwa ya ka, a zà gà sitene nda gà na ta ge a kwe a gùvəl nda ndzèda ya.

Màwùsàwus ana i gèzlèŋ wele ata mala ndzer a ka, a pət ngwal ɲa lèlè ndzer. Gà megise nda Mèzite Mesife taa rəh a gèzləŋ ka, tsisl. Gawla Mbulum a mawarra à dukw ana ngwal ɲa ya a gər a, aà dukw taf ana Mbulum a vəl a gà na ta mbà aà dukw bakal a tserdze, a gà na ta mir a àba lèlè haa a mandəvandəv a. "Gà na taa mbà aà dukw bakal gər àhəd a ka, i ti dzeye a ter a mawà dīzl daf ana madzavà ɲa i gùvəh Mbulum, a vil a mesife a mburma ya, ti zimiŋa"...Gà na taa mər àba i mesèwère are ya, ku mege ta bats tar tèkedè ka, mesife tar a dzeye a tsidze"...Gà na taa mbà aà dukw bakal a ka, i ta vil a ter a daf ata makàhà ɲa i mbulum, tə zalar mana ya. I ti dzeye a ter a kur ana herrè ɲa ya mbàŋa. Ika kur ata ka, zləm awiya ɲa mewètsè ɲa ikəka. Ama zləm ata ka, wùra a sər tsà, say wele ana aka ngat a"...Gà na ta mbè a aà dukw bakal, dīte ta ge a dukw ana i waya ya, haa a pat mandəvandəv ɲa ya ka, i ta vil a ter a ndzèda aka gər gà slàlè gà mburma tserdze"...I ti dzeye a gà petek herrè ɲa aka gà na tà mbè a aà dukw bakal a. Tar ka, i mbete a à gà zləm tar ika wàkità gà na taa ngat mesife ya tsidze"...Gà na taa mbà aà dukw bakal a ka, i ti ndweŋ a tar kàmala mendweŋe ya, i batsàh ga Mbulum gà, dīte ti ndze a i fata ka,

hiywe"...Gà na taa mbà aà dukw bakal a ka, i vil a ter a vatwa, tē dara, mii ti ndze a nda gà iye, ika tēv mendze mekwere gà" (Sunwa Yuhana 2.7,11,17,26; 3.5,12,21).

I huf futu ata ka, kiywa singwè mahèndèk ña idəm, kur singwè a dzàr a béd a. Kamala megwedé ya, wele ata ka, aka vèl singwè ñgar a Mbulum. A zlebe a singwè a ba ñgar ðekdek tsà, ama à zlek a dər ka, gà bəzla matawak ivad. A vil a dukw taf a Mbulum ilik huf duwa kurwa ya. Ku mege a ñga na tēv ana aka sle ya pəra ka, à zlek a tar nda dukw taf ñgar. A ge a megè imir kàmala taja ya ka, adàbà Mbulum.

I huf futu ata hiywe ki ñgetekwe a a gà madavər nda kilef. Tar ti díf a ka, à mendze ñgar ana a ndze a nda megè metsèhe, dīte nda makàslà ba ñgar i tēv gà duwa ya tserdze. A ne à gūzum ka, kàmala dukw mezime ñgar a tsà. A zəmawa gà məmbèz nda slu ana a mèt mimite ya tsà. A se a tēpehe tsa, dīte yawuf ana ta kweye a dər a tèkedè, a se a tsà asa mbàña. A zim a ka, zləma gà dukw mezime ana mburma tē zəmawa ya. Ñgat a kesle a ba ñgar ka, aà mandzà tsəðarñà lèlè kàmala ga Mbulum ana a ndze a idəm a. Gəzlèñ ñgar a ne ka, ga mahàmà a Mbulum. Ama a dawa a tēv mayàhà ba gər gà mburma Mbulum ana tē ndzawa idəm kèla pat a, duwa a riñ na a gweder a ka, ka da tsà ya tsà. A ge a meheme, ku mege i ma ñgar, nda gà ku mege i ga mahàmà a Mbulum. Kèla pat na ta gawuwa ba nda gà bəza tar nda gà məkəs ñgar i tēv meheme ana i ma tar a. A sər asa ka, mala megise a ndze a ze meheme ka, a ge a ba tsà, ar ka, kàmala kilef ana yam a riñ tsəka, a sle a aà mendze a tsìye.

I fata ya ka, ñgwal wàkità a riñ mahèndèkà ña. Taja bazlam Mbulum. Kèla pat a riñ ihər a dzeñge a wàkità ata. Ar ihər a yehe a idəm ka, gà ñgwaf gà tēv lèlè ñana, a ye a ba tsà. A ne aaka ka, làlampà tēv sik ñgar nda

màsalamà ngar ana a mbè a dər aà sitene ya. A viler a mesife kèla pat, a ne dukw mezime gèzlèn ngar, dite a ne yam ana a zle a aà ngat makèdā yam a mbàŋa. Kèla pat ka, gèzlèn ngar a barawa ba nda bazlam Mbulum. A ne aka ngat ka, kāmala kwātaramà ya, ar ihər a dzik a dər à ba ngar asa mbàŋa.

A waya mazlà akaba dizl magèlāwà ŋana. Dizl ata a dīfer dər ka, ngat nda gər ngar tèkedè ka, ta bats akaba tar nda Yesuw Kiristi. A hitsera i biye ya ka, nda gà mesife awiya ŋa ya. Adābà taŋa, a riŋ a yehe a kinèhe ka, dukw ana a dara i gər ŋa ya ya, dukw ana a ndze a aà biybiy a. Dukw ata asa ka, wūra a sle a aà meŋgeter a tsà. Aka hàdzàl ba aà malèmà akaba nda Mbulum. A ndzikidf ba dizl ana tē dzèv a dègènats a. Dizl ata aka ndze a tèv mewe ngar ka, a we a hinne. Ngat a ne ka, kāmala ahər daf ana a we a hinne ya. A ge a magèdā a mēmèta tsà, adābà gā Mèzite Mesife Mbulum nda mawàyà mburma Mbulum ana a waya ya, ti ndze a i gèzlèn ngar lèlè.

10. MALA MEGISE A DE A A TƏV MBULUM KUDA

Yesuw a gwa: "Iye na mala mēmèlā à mburma i mēmèta ya ya, dite iye asa na mala māvèlā a tar mesife ya. Wūr ana à gīs a iye nda gèzlèn a ka, ku mege aka mèt tèkedè, a mbiliŋa, a ndze a aà biybiy. Wele ana aka gès iye, aka ngat mesife gā ata ya ka, à mīt a tsà, a ndze a ka, aà biybiy" (Yuhana 11.25-26). "Wele ana aka dzà zlēm a bazlam gā, dite aka gès Mbulum ana a slerra iye ya asa ka, aka ngat mesife ana à ndiv a tsà aà biybiy a" (Yuhana 5.24). Taŋa mēmèta a ge a magèdā a mala megise asa tsà, adābà ti tsik i wàkità Mbulum, ta gwa: "Mēmèta a riŋ asa tsà, Mbulum aka dzeye dər fit kwelenj. Taŋa a kər mēmèta, ndzèdā yak ŋa ana, i ŋga

MALA MEGISE A DE A A TÖV MBULUM KUDA

kudá ya? Dìte simir yak ana; kà mbalawuwa dər mburma ya ana, ar i nga na kinèhe ya? Adàbà taɲa, àma kinèhe kər ka, ki sle a aà megè dukw ana ngwal ɲa tsiye a mburma asa tsà... Ama ka, gekwa kəkaàha a Mbulum, adàbà ana a vil a kwe a ndzèda aà mèmèbà dər aà gà bakal nda mèmèta fit, nda ahər Yesuw Kiristi Batsàh kwa ɲa ya (1 Kurintiya 15.54-57).

Wele ana a ndze a adàbà Mbulum a ka, a ge a magèda a mèmèta tsà. Pat mimiyèke à gər àhèd aka ndze adəm a ka, à mèh a ba a ma ɲgar ana a ndze a idəm aà biybiy a. Pul mala meslire Yesuw Kiristi a gwa: "Ŋgùlùm na i mìt a ya, dìte mìi ndze a i tèv ilik ɲa nda Yesuw Kiristi ya. Adàbà taɲa ka, ngwal ɲa hinne, a zà dər mendze ana i ndze a da ika gər àhèd kinèhe ya" (Filipiya 1.23).

I tèv kwa gà bəzla megise ka, kwa ihər ki vevekwe madara Yesuw ka, nda mäsar ɲa na aà mengete a wele ana a mèt adàbà kwa aà dìzl magèlawa ɲa ya, a wele ana a mbürüf kwa nda mèmèbèz ɲgar a. I fata ya asa ka, Mèzite Mesife ihər à mèr a dərta a gər a aà gà bazlam Yesuw na a gwa ka: "Arèv ma da aà kurum a tsà, gèsüm Mbulum nda gèzlèɲ kurum, dìte ka, gèsüm iye mbàɲa. Ga gà a riɲ i bəra Tsir gà pàmpàm hinne. Na mege tèv a riɲ tsəka, ana ka, i tsik a kurum tsà. Kinèhe ka, iye ihər i de a, i ta lèmbede a kurum a àba tèv mendze ata ya. Na yàa da, yàa làmbada a kurumara àba tèv mendze ata ya ka, i mbidere a gər a tèv kurum a, dìte i ndzik a kurum a tèv ga, kurum tèkedè ki ndzwim a i tèv ga, kurum tèkedè, ki ndzwim a i tèv ana iye idəm a mbàɲa. Ama kurum ka, sərüm vatwa tèv ana iye ihər i de adəm a ya" (Yuhana 14.1-4).

"Dukw ana are mburma aka ngatar ilik tsiye, ndəna zləm tar aka tsaraka ilik tsiye mbàɲa, ku mege taa zlaɲa aaka gà gər tsà tèkedè, taɲa ka, dukw ana Mbulum a yaha agəra gà na ta waya ɲgat a" (1 Kurintiya 2.9).

Dukw ana gà mburma ti tsikere a ika àràn tar a ka, ñgwal ña idəm ilik tsà, na dīte ka, ki sle a àà metserekikwe a ndzèda tèv mendze mekwere Əbay Mbulum ana a làmbada adàbà gà na tē zazam vatwa Yesuw Kiristi ya.

Adàbà i hud futu aaha ya ka, ki slekwe a àà mesire dər ikaba àà mēmèta mala magèsà Kiristi ana ndzer a. Ama biy ñgar ka, mēmèta ana à dzè a magèda àà mburma ya tsà na a kèd ñgat a. Ama gawla Mbulum a daha ka, a veve a, a zle a mèzite ñgar a tèv Mbulum. Ñgat ka, ku mege mala bakal tèkedè, Mbulum a ne à ñgat ñgwal ña ika mid ñgar. A be à ñgat i ba ñgar ana à mit a ya. Kinèhe ka, a riñ a de a a tèv Yesuw Kiristi ana ñgat a waya ya, a ger meslire ya, dīte ta mata akaba a tèv ilik ña nda ñgat asa mbàña ya. Mbulum à gis a ñgat nda manğàyà ba lèlè kuda, a gwed̄er a: "Lèlè ndzer na taja ya. Kər ka, mala ndzer ña, kàa ge ìmir ñgwal ña, adàbà ana ì vèlak singwè zàakwa pəra ka, swalwa i ba yak tsà, araha kinèhe kàa ngetiñ aaka nuba hinne ya. Ama iye tèkedè ka, i miyekik a à gà megè ìmir pàmpàm a ahər, a ze a singwè ata mbèete. Kinèhe ka, ñgaya ba nda iye lèlè" (Mata 25.21). I fata ka, sitene a sle a àà mekwere a ñgat asa tsà. Wàkità Mbulum a gwa ka: "Mbulum Batsàh kwa ña a dzeye a à gà mburma ñgar tsidze, adàbà a semete a mesife tar ka, dukw ana ñgwal ña ya" (Dimis Davit 116.15). I tsarakara mifèfile i mbulum a asa, a gwed̄iñ: "Wetse dukw ana i tsikik a ya. Bazlam ña ka: Gà na taa mataya i megè ìmir Mbulum a ka, manğàyà ba ika gər tar, dàgà àà kinèhe ya." I fata ya ka, Mèzite Mesife Mbulum a gwa aaka: "Haya, kadèñ adàbà megè ìmir aka ndèv, ti sifik a ba ka, nda gà manğàyà ba. Adàbà dukw megè ìmir tar ana ta ge ñgwal ña ya ka, ndrəzayyà, makàhà ña asa tsà" (Sunwa Yuhana 14.13).

A kər ana ki dzeñge a wàkità aaha, kàa sàmata gèzłèñ yak kàmala i kwatarama ya ka, Mbulum mà zlàk kər,

dìte ki gìs a Yesuw Kiristi ana a waya kər a nda gèzlèn, ngat ma da adəm. Adābà a riŋ a gwa ka: "Dzà zləm a bazlam gā. Yāa dífek dər, meme na ki ge a ya" (Bazlam minew 23.26). Adābà taŋa, vəl gèzlèn yak a ahər Yesuw Kiristi. Na bēla gèzlèn yak manəsà ŋa, a wur aà kər hinne ka, dara a tèv ŋgar a, adābà a vilek a mesife awiya ŋa. A vilek a ndzèda, na dìte ki bèserehe a ya. Kà miyak à madzàlà gā gər yak ana ngwal ŋa tsiye, ma dzeye à kər tsà. Na kàa miyak dər tsəka, ki zezem a megè meèweke aka dukw ana ngwala ŋa tsiye. "Wele ana a zezem a madzàlà ga gər ŋgar dekdek ka, ngat mala falày. Ama wele ana a dzà zləm a bazlam Mbulum, a ge a duwa nda metsèhe ana aka ngat i fata ya ka, ngat na a mbil a ya" (Bazlam minew 28.26). Miyak à bakal yak, ki ge dukw ana ngwal ŋa ya, "adābà na wùra aka ge bakal ka, à mìt a dər. Məmèta ŋgar ata a ne ka, kàmala dukw mayàba ŋgar a. Ama Mbulum, ngat a vilekwe a ka, mesife ana à ndiv a tsà aà biybiy a, biy taf masak ŋa. Kè ngatakwa ka, adābà ana kwa mandzà ŋa i tèv ilik ŋa nda gā Yesuw Kiristi Batsàh kwa ŋa ya" (Ruma 6.23).

Dìte a kər ana kà miyak à mesife yak a ahər a Mbulum a ka, mər àba sah. Sər dər, Mbulum a vilek a dukw ana ngwal ŋa ya, agəra megise yak, dìte agəra mawaya Yesuw Kiristi ana a waya kər a asa mbàŋa. Dzala aka dukw ana mala meslire Mbulum Pul a tsik i wàkità, a gwa: "Adābà ì sər na wele ana ì gès ngat nda gèzlèn gā ya. Dìte ì sər ndzer asa ka, dukw ana aka vilin a ahər a ka, a kesle a lèlè, haa a pat ana a ta ge sèriyè ya" (2 Timute 1.12).

Madzàlà gər yak mà hìtsè ka, aka megise yak ana àrùwaŋ ihər tsidze ya. Hama a Mbulum nda ndzèda Mèzite Mesife Mbulum, sər dər, Mbulum a waya kər. Fər ka, a tèv Yesuw ana a gwa ka, "Iye na a ne vatwa ata ya. Ki ngetwim a ndzer nda mesife ka, i tèv ga ya

mbàṅa." Ɔgat Batsàh kwa ṅa. A ge a mèhìnèkw tsà, à m̀ere a ka, bìse, àà mandzəkara g̀à mburma ṅgar a t̀ev ṅgar a. Ɔgat asa ka, `bay ika g̀er g̀à `bay tserdze.

"Gekwa k̀k̀aaha a Mbulum, ad̀ab̀a ana ṅgat a sle àà mak̀sl̀a kurum a, na d̀ite ka, ki dzeywim a ika vatwa ṅgar a asa ts̀ye. Ɔgat a bere a àà kurum bakal kurum a tserdze ts̀edaf̀ṅṅ̀a l̀el̀e. D̀ite ki dwim a, ki ta hitswim a aka mid ṅgar i t̀ev mezl̀ibe ṅgar ana g̀à mburma t̀i z̀l̀ib, a à ṅgat a ya. Ki ṅgeywim a ba hinne. Gekwar k̀k̀aaha, ad̀ab̀a ṅgat ilik na Mbulum a. D̀ite ṅgat asa na a mbala à kwa nda ah̀er Yesuw Kiristi Batsàh kwa ṅa ya. Ku weke mà z̀l̀eb̀ à ṅgat, a gwede a: Ɔgat ka, Batsàh `bay. Mekwere ṅgar ana a kwere a ya ka, à ndiv a ts̀a, d̀ag̀a àà g̀er ana piṅṅ̀e ya, ku mege kinèhe ya, a ndze a ka, àà biybiy. Amin" (Yuda 24.25).

Copyright ANGP

A SPECIAL WORD FROM ANGP
UN MONDE SPÉCIAL DE L'ANGP
UMA PALAVRA ESPECIAL DA ANGP

This booklet "The Heart of Man" is available in over 538 languages and dialects spoken throughout the world (Africa, Asia, The Far East, South America, Europe, etc.) Our Heart Book is now also available on cell phones, tablets, etc from www.angp-hb.co.za or as an APP "Heart of Man" on Android phones.

Le livre du "Coeur de l'homme" peut être obtenu en plus de 538 langues et dialectes parlés dans le monde entier, à savoir: Afrique, Amérique, Asie, Extrême Orient, Europe. Notre Livre du Coeur est maintenant aussi disponible sur votre Téléphone cellulaire, plaques, etc. de www.angp-hb.co.za ou comme une Application "Heart of Man" sur téléphones Android.

Este livro "O Coracao do Homem" é obtido em mais de 538 linguas e dialectos falados em todo o mundo, a saber: (Africa, Asia, America do Sul, Extremo Oriente, Europa, etc). O nosso Livro O Coração do Homem também está agora disponível em telefone celular, tablets, etc. de www.angp-hb.co.za ou como um aplicativo "Heart of Man" nos telefones celulares Android.

The 10 heart pictures contained in this booklet are also available in the form of large coloured picture charts (86 x 61cm) bound together in a set of 10 pictures. These "Heart Charts" can be obtained with European or African features and are particularly suitable to be used in conjunction with the Heart Book for class-teaching, open air evangelization etc. Kindly contact us to ascertain the latest subsidized price of this chart.

Les 10 images du coeur qui figurent dans ce livre peuvent être obtenues en tableaux de couleur, format 86 x 61 cm, avec des physionomies européennes ou africaines. Ils peuvent être utilisés en même temps que le livre du coeur pour des classes bibliques, a

l'ecole du dimanche ou lors de reunions de plein air. Soyez aimable de nous contacter pour assurer les derniers prix en cours du tableau.

As 10 imagens do coracao, contidas neste livro podem ser obtidas num conjunto de 10 imagens em colorido no tamanho de (86 x 61 cm). Estes "Cartazes do Coracao podem ser obtidos com caracterfsticas Europeias e Africanas e podem ser usados em conjuncao com o mesmo livro em classes de ensino biblico, evangelizacao ou ao ar livre. Agradecemos que nos contacta- se para confirmacao do ultimo preco dos cartazes.

Kindly write to us if you are able to assist us with further translations of our free Gospel literature, informing us of the language into which you could translate this Gospel literature. Your assistance would be appreciated.

If you have found salvation in Christ, or have been otherwise blessed through our Gospel literature, please let us know. We would like to thank God with you, and remember you further in our prayers.

Nous vous invitons a nous contacter pour faire des arrangements concernant de nouvelles traductions de notre litterature, nous informant de la langue dans laquelle vous pouvez traduire cette litterature evangelique. Votre aide sera beaucoup appreciee.

Si vous avez trouve le salut en Christ ou si vous avez ete beni par notre litterature, nous vous prions de nous le faire savoir. Nous aimerions remercier Dieu avec vous et prier pour vous.

Nos vos convidamos a nos contactar, afim de fazer qualquer arranjo concernente a novas traducoes de nossa literatura em outras lnguas. Vossa assistencia sera muito apreciavel.

Se tem encontrado a salvacao em Cristo, ou se tem sido abençoado por intermedio da nossa literatura evangelica, faca o favor de nos

informar. Pois nos gostaríamos de agradecer a Deus juntamente convosco, e lembra-lo sempre em nossas oracoes.

For free Gospel literature, books and tracts in over 538 languages, write to:

Pour obtenir gratuitement de la litterature evangelique, des livres et des traites en plus de 538 langues, ecrivez a:

Para obter gratufamente a literatura evangelica, livros e folhetos em mais de 538 lnguas diferentes escreva para:

E-MAIL: info@angp-hb.co.za
info@angp.co.za

ALL NATIONS GOSPEL PUBLISHERS

P.O. Box 2191

PRETORIA

0001

R.S.A.

A Gospel Literature Mission financed by donations
Une Mission de litterature evangelique financee de dons
Missao de literatura Evangelica financiada por donativos

(Reg. No. 1961/001798/08)